

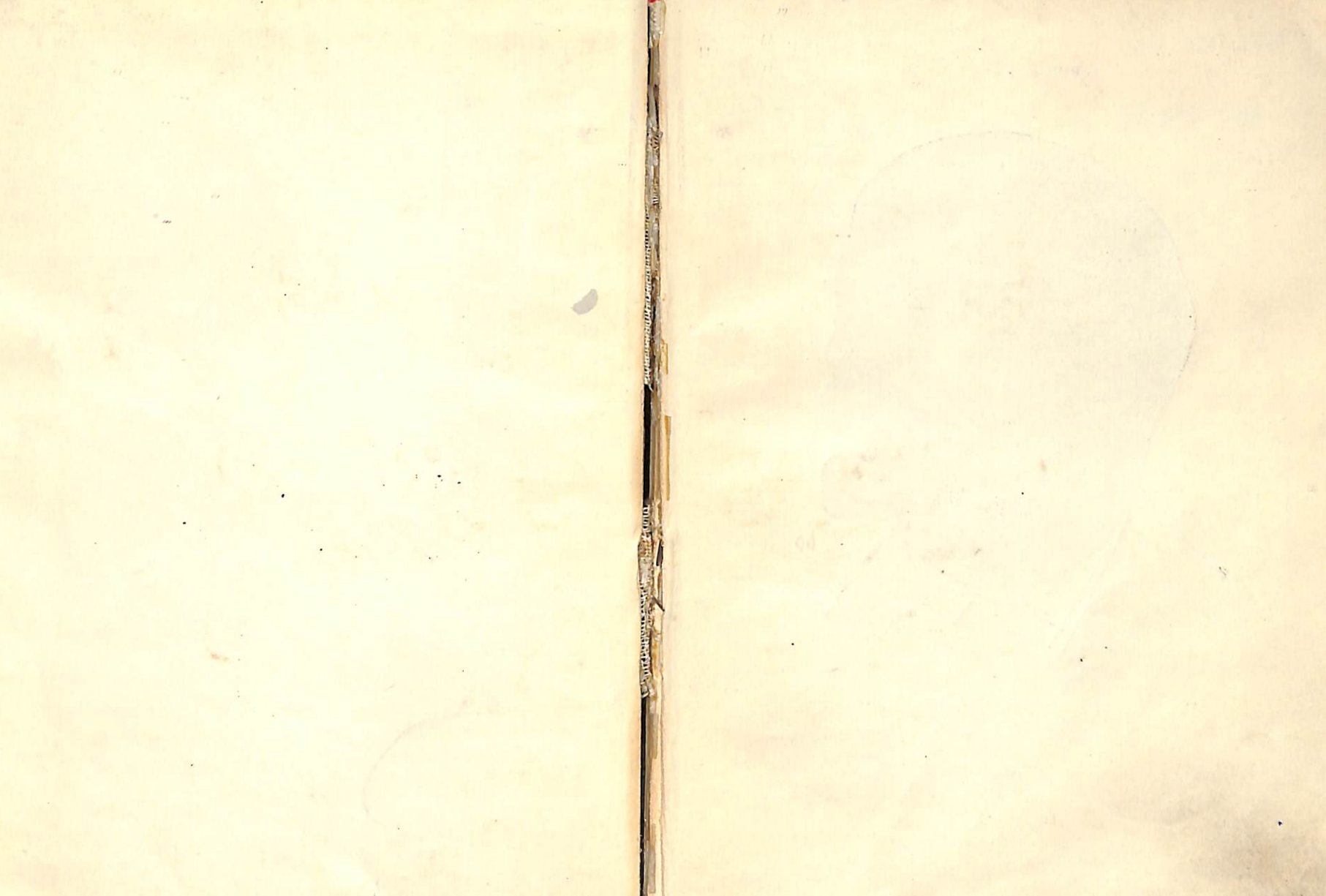
Վ.ՄԱՅԱԿՈՎՍԿԻ

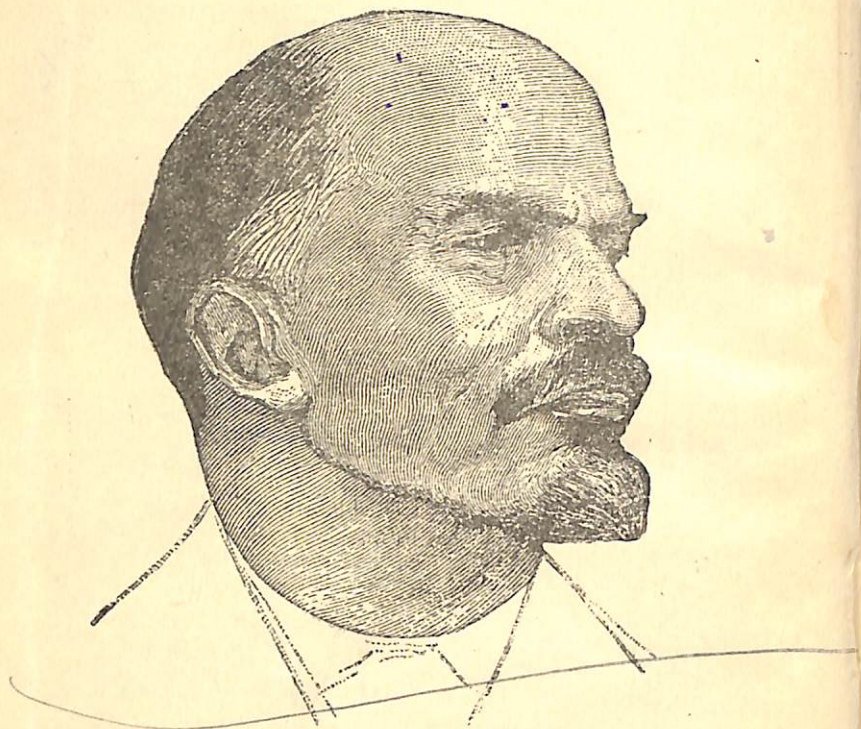

891.71

Մ-23

M H.

891.71
 5-23
 ար

Վ. Վ. ՄԱՅԱԿՈՎՍԿԻ

30 SEP 2006

19 NOV 2010

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼՅԻՉ ԼԵՆԻՆ

Պ Ո Ե Մ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
 Գ. ԱԲՈՎ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԿՈՄՍՏԻՒՆԻ
 ԿԵՆՏՐԱԼ ԿՈՄԻՏԵ
 ԵՐԵՎԱՆ

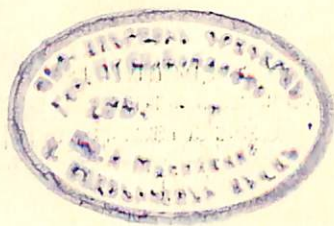
ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԿՈՄՍՏԻՒՆԻ

1940

ՅԵՐԵՎԱՆ

24 JUN 2013

12051

716
40

В. В. Маяковский

Владимир Ильич

Ленин

Гиз Арм. ССР, Ереван, 1940

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՐԿԱ
ԵՐԵՎԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՐԿԱ
ԵՐԵՎԱՆ
0301 ՀԱՅԿԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՄԵԾ ՊՈՆՏՆԸ

Յերբ տաս տարի առաջ վոդբերգական մահը կտրեց խորհրդային դարաշրջանի լավագույն պոետի՝ Վ. Մայակովսկու կյանքի թելը, չափերի համար պարզ չեղալու ահալի կորուստի ամբողջ նշանակութունը, այդ տխուր արվեստագետի և նրա ստեղծագործության զերը սոցիալիստական պոետ-վրայի դարդացման դործում: Բայց անցան տարիներ, սոցիալիստական մեծ վերելքն տարիները, խորհրդային կուլտուրայի դարդացման տարիները և Մայակովսկու մասին ամբողջ առաջինյան խորքերի վառ լույսի տակ ավելի վերջակի դժվեց Մայակովսկու արվեստը, վերադառնալ մեր սոցիալիստական եպոխայի արվեստի բացառիկ և հոյակապ արտահայտությունը:

Մայակովսկու պոետիկայի հսկայական ուժն այն է, զոր նա սոցիալիստական պոետիկայի, հեղափոխական կրքոտություն, մարտական հեղափոխական զրկացմունքների պոետիկա՝ ամբողջովին հաղեցված մարտնչող կուսակցականությամբ:

Նա իր ստեղծագործության առաջին խոկ սրերից հանդես չեկավ վերադառնալ բուրժուական նեխված արվեստի կասողի հակառակորդ: Նա ըմբռնողաբար տիրող դասակարգերի քաղքենիական-բուրժուական հաշակի դեմ:

Դեպի բուրժուական ունեցած իր այդ սրղանդ-

կան, անհաշտ ատելությունն եր, վոր ողնեց Մայա-
կովսկուն՝ անմիջապես միանալու պրոլետարական
հեղափոխությանը: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն
ընդունելու կա՛մ չընդունելու յերկընտրանքի առաջ
նա յերբեք կանգնած չի յեղել, ինչպես մտավորա-
կանության և դրողների այլ ներկայացուցիչներ: Նա
խիզախ ու համարձակ միացավ հեղափոխությանը,
դառնալով նրա հոյակապ յերգիչն ու ագիտատորը
«չարքային մարտիկն ու սևագործ բանվորը», «իր
վողջ զրնգուն ուժը պոետական» ի սպաս դնելով
«գրոհող դասակարգի» — պրոլետարիատի մեծ գոյ-
ծին:

Հզոր ու գեղեցիկ աղբյուրի նման հորդում եր
նրա մեջ պոետական ուժը: Իր բացառիկ տաղանդն
ու շնորհալիությունն ամեն տեղ և ամեն ինչում
նա կարողանում եր գործադրել: Հեղափոխության
առաջին տարիներին նա անում եր ամեն բան, ի՛նչ
կարող եր նպաստել հեղափոխության գործին և
ինչի՛ն ընդունակ եր նրա՝ արվեստագետի մեծ տա-
ղանդը, — դրում եր ագիտականեր, նկարում եր պլա-
կատներ, հանդես եր գալիս վորպես տրիբուն, իր
հզոր ձայնով ջախջախելով այն ամենը, ի՛նչ գոե-
հիկ եր ու հին, ի՛նչ նեխած եր ու քարացած,
ի՛նչ կարող եր այս կամ այն կերպ խանդարել հե-
ղափոխության հաղթական ընթացքը: Նա ջախջա-
խում եր հեղափոխության բոլոր տեսակի հակառա-
կորդներին: Իր սպանիչ սարկաղմով նա ծաղրում եր
ոբիեկտառնչիկներն ու քաղաքականներին, հին կյանքի
բորբոսն ու ճգճիմությունը, ծաղրում եր վախկո-
տությունն ու անվորդնաչարությունը, և կոչում եր
քաջությանն ու հերոսության:

Պոեզիան նա դարձրել եր դասակարգային պա-
քարի գրող և իր «ամբողջ ձայնովը մեկ» կոչում եր
մարտի ու հաղթանակի: Պրոլետարական հեղափո-

խությանը նա ի սպաս բերեց իր խոշոր տաղանդը,
խորունկ միտքը, համառ ու աննկուն մարտիկի հա-
կությունները:

Իր հսկայական պոետական վարպետությամբ նա
գերադանց չափերով դարգացրեց քաղաքական պոե-
զիան, և, չնայած մեռնող դասակարգերի եստեսա-
ցող-պնակալեղների չարախնդության ու ծաղրին,
նա քսան տարի հաղթականորեն քայլել և վորպես
պոետ-նովատոր, չլրելով պարտություն, ստեղծե-
լով նոր հեղափոխական պոեզիայի դասական նմուշ-
ներ:

Մայակովսկին լինելով պոետ-հրապարակախոս,
կարողացել ե իր մարտնչող պոեզիան խորապես
հաղեցնել բացառիկ ջերմությամբ և լիրիզմով: Նա
յերբեք չի թողել սիրո, անձնական կյանքի, յերջան-
կության թեմաները, բայց վորպես իսկական հեղա-
փոխական՝ նա վո՛չ թե դբաղվել ե ինդիվիդուալի-
տական փափսուկներով յերջանկության և անձնական
կյանքի մասին, այլ կարողացել ե այդ ամենը սեբ-
տորեն կապել հեղափոխության խնդիրների հետ, իր
յերջանկությունն ու սերը տեսնելով հեղափոխու-
թյան հաղթանակի մեջ. «Յես պոեզիայի բարձունք-
ներից կոմունիզմի մեջ եմ նետվում, վորովհետև ա-
ռանց նրան, չունեմ յես սեր»:

Նրա գործերից շատերը, ինչպես «Облако в шта-
пах», «Флейта позвоночника», «Люблю» միշտ կմնան
փորպես չգերադանցված լիրիզմի հուշարձա՛ներ: Նրա
«Ленин», «Хорошо» և «150,000-000» հոյակապ պոեմ-
ները կմնան վորպես սոցիալիստական պոեզիայի ան-
մահ, դասական նմուշներ, վորոնց մեջ հեղափո-
խական նպատակալացությունը, դադափարապես
հաղեցված գեղարվեստական հրապարակախոսությու-
նը և ամենախորը լիրիզմն անքակտելիորեն միաձուլ-
ված մի միասնություն են կաղմում:

Մայակովսկին իր մեջ ամփոփում էր պոետի, մարտիկի, հեղափոխական տրեքուսի, բոլշևիկի հատկութիւնները:

Տարորինակ կերպով նա կարողանում է ամենափոքր թեմայի մեջ անգամ դառնել մեծ իդեաների հատիկներ, կենցաղային ամենափոքր յերևույթները հետևում նա տեսնում էր նոր ստեղծվող կենցաղի դրական գծերը կամ մեռնող հնի զրկելի մնացորդները, և համապատասխան վառ պատկերներով գովաբանում կամ թունոտ խայթով խարաղանում էր այն: Մայակովսկին հսկայական ուժով կարողանում էր իր վոտանավորներում համատեղել և՛ որվա չարիքները Փելլետոնային սրությունը, և՛ պայծառ գալիքի լիրիքական ջերմությունը գիտել հայակապ գալիքի լույսի մեջ, վորին նա հավատում էր, դեպի վորը նա ձգտում էր իր ամբողջ ուժով:

Մայակովսկին լցված էր պատասխանատվության խոր գրգռմունքով դեպի այդ գալիքը:

«Արվեստը պետք է հանդիսանա դենք, — ասում էր նա 1924 թվի մայիսի 21-ին Փոքր Թատրոնում կայացած դիսկուսում. — այնպիսի մի գենք, վորը նկարիչը, դերասանը, գրողը տալիս է իր դասակարգին... Արդյոք մի 5-10 տարուց հետո այդ մասնակարարողները պատասխանատվության չեն կանչվի բացարձակապես փոստ մահուդ մատակարարելու համար»:

Այն այդ խոշոր պատասխանատվության զբաղմունքն էր, վոր նրան հարկադրում էր այնքան մանրակրկիտ աշխատանք կատարել իր յուրաքանչյուր տողի վրա: Հայտնի չէ, վոր նա յերբեմն 50-60 անգամ փոփոխում էր տողը, մինչև գտնում էր համապատասխան ուրիշը, պատկերը, հնչեղությունը: Նա ամենափոխերիմ թշնամին է յեղել ամեն տեսակի խալտուրայի և ալսոր ել, յերբ մենք բացում ենք

նրա ալսպես կոչված լրագրային վոտանավորները, ալիտկաները, — վորոնք ինչպես առաջին հայացքից թվում է կարճ կյանք պիտի ունենային, վորպես որվա հրատապ խնդիրները շոշափող վոտանավորներ, — նրանք ալսոր ել չեն կորցրել իրենց թարմությունը, հնչեղությունը, պատկերավորությունը: Նրանք ա՛յնքան ալժմեական են և նոր, վոր կարծես յերեկ լինեն զրված:

Նրա բազմաթիվ դրական յերեկոներից մեկում ունկնդիրներինց մեկը հարցնում է Մայակովսկուն. «Արդյոք յերկա՞ր կապրեն ձեր վոտանավորները»: Մայակովսկին հանդիստ և համողված պատասխանում է. — «Հավիտյան»: Յեվ անմիջապես պարզաբանում. «Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը հավերժ կապրի, իսկ յես նրա պոետն եմ»:

Նա լրավունք ուներ այդպես համողված պատասխանելու, վորովհետև դիտել իր ապրած որերի վեհությունը և համողված էր, վոր ա՛յն դասակարգը, վորը դադարեցրին նա ծառայում էր իր պոետական մողջ կրքոտությամբ, կտա պոետին իր արժանի գնահատականը:

Յեվ նա սխալված չէր: Խորհրդային մեծ Ժողովուրդն իր հանճարեղ առաջնորդի — Ստալինի շուրթերով հայտարարեց, վոր՝ «Մայակովսկին յեղել է և մնում է մեր խորհրդային եպոխայի լավագույն, ամենատաղանդավոր պոետը: Անտարբերությունը նրա հիշատակի և նրա դործերի հանդեպ հանցադրծույթուն է»:

Մայակովսկին հանդիսացավ մեր խորհրդային դարաշրջանի առաջին և լավագույն պոետը և միևնույն ժամանակ համաշխարհային պոյետոսիատի առաջին պոետը, վորովհետև նա մնալով խորապես ուս պոետ, կարողացավ բոլոր պոետներինց ամենուրեք ամփոփել իր պոեզիայում բոլոր յերկրներին

Սոցիալիզմի մեծագուշն պոետը: Մայակովսկու
որինակը, նրա պայքարը, նրա վառ պոետական աշ-
խատանքը, նրա կրքոտ դաշավարականությունը
պետք է լինեն հմայիչ որինակ մեր պարզ և դա-
ւիք ժամանակների պոետների համար:

Հանճարեղ քանաստեղծի «Վլադիմիր Իլյիչ Լենին» նշանավոր պոեմը, վերն առանձին գրքով հայերեն թարգմանությամբ առաջին անգամ տպված է մեր բնթեղոցուերին, Վ. Մայակովսկու գլուխ գործողն է։ Այդ պոեմը գրվել է 1924 թվի աշնանը։ Պոեմը գրելուն Մայակովսկին ձեռնարկել է դեռևս

1924 թվի հոկտեմբերի 21-ին Մայակովսկին «Լենին» պոեմը կարդացել է Ռեկ(բ) Մոսկվայի Կոմիտեյի կարմիր զահլիճում, Մոսկվայի կուսակցական կազմակերպության ակտիվի համար: Հեղինակը մեծ նշանակություն էր տալիս իր գործերի սկզբնական ընթերցումներին՝ բանվորական ժողովներում: Որինակ՝ նա իր ինքնակենսագրականում գրում է հետևյալը. —

«Լենին» պոեմի հատվածները 1925 թվին, իր յեղույթների ժամանակ՝ Մայակովսկին կարդացել է Ամերիկայում։ Նրա թղթերի մեջ մնացել է պոեմի մեկ որինակ՝ տպագրված զրամեքենայով, առանց բանաստեղծական տողերի բաժանման, վորպես արձակ, և առանց վերնագրի։ Այս ձևով ավելի հեշտությամբ կարելի չէր արտասահմանյան ճանապարհորդության ժամանակ պոեմն անցկացնել ամեն տեսակ սահմանադրվածների ու ժանդարմների թակարդից։

Մայախովսկու դերը ռուսական զրականութեան մեջ հսկայական է, վրչ միայն վարպետ պրոլետարական հեղափոխութեան տրիբուն-բանաստեղծի, այլև

վորպես ուսն քանաստեղծության լեզվի մեջ մեծագույն հեղաշրջում կատարողի: Մինչև Մայակովսկու հանդես դալը տիրապետող տաղաչափությանը Մայակովսկին հակադրեց խոսակցական, կենդանի, մարտական և հատու ութմը, խոշորագույն նշանակություն տալով հնչականությանը՝ հաճախ, դիտակցարար ջարդերով բնորոշված լեզվական շարահյուսությունը, սղմելով վորոշ արտահայտություններ, դիմելով ծայր աստիճան հակիրճ դարձվածքների: Ես միջոցով Մայակովսկին հասնում է բացառիկ սլար-յության ու արտահայտչականության:

Ոգտադործելով այն հանդամանքը, վոր Մայակովսկու դրական տեխնիկան մի փոքր անսովոր է թվում գրական հին կերպերին վարժված վորոշ ընթերցողներին՝ ժողովրդի թշնամիները զրպարտում էին մեծ պոետին, թե իրը նա անհասկանալի չէ: Մինչդեռ բոլոր տեսակի աշխատավորական աուդիտորիաներում Մայակովսկու ստեղծագործությունը միշտ էլ հնչել և վորպես ամենահասկանալին ու ամենահուզիչը մեր խորհրդային պոեզիայի մեջ:

Անհակած, Մայակովսկու ընթերցումը պահանջում է իր յուրահատուկ ձևը: Մայակովսկին գրում էր խոշոր աուդիտորիաների առաջ արտասանելու համար, և յուրաքանչյուր Փրադին նա տալիս է անողանջի արտահայտություն: Այդ խոկ պատճառով, միանգամայն իմաստավորվում է Մայակովսկու բանաստեղծության տողերի յուրահատուկ դասավորությունը: Հատկող ամեն մի տողը, յեթե անգամ նա առանձին մի բառ է, կամ ամբողջական Փրադ, պետք է արտասանվի առանձին՝ ամբողջ կոնտեքստի կապակցությամբ:

Այս տեսակետից, ի հարկե, Մայակովսկու բանաստեղծությունների թարգմանությունը կապված է մեծ դժվարությունների հետ: Թարգմանիչն աշխատ-

ակ է, ըստ հնարավորին, հարադատորեն վերարտադրել Մայակովսկու այդ առանձնահատկությունները: Ներկա թարգմանությունը Վ. Մայակովսկու «Վլադիմիր Իլյիչ Լենին» պոեմի հայերեն առաջին լիակատար թարգմանությունն է, վորն առանց չափազանցության կարելի չէ դասել մեծ պոետի յերկերի լավագույն թարգմանությունների շարքում: Առաջին անգամ թարգմանությունը 1938 թվի ընթացքում մաս-մաս տպագրվել է «Խորհրդային գրականություն» ամսագրում: Առանձին գրքով հրատարակելու համար թարգմանիչը վերանայել և զգալի ուղղումներ է մտցրել թարգմանության մեջ:

Հեղափոխության մեծ պոետի մահվան տասնամյակի և Վ. Ի. Լենինի մահվան տասնրվեցամյակի կապակցությամբ հրատարակելով Վ. Մայակովսկու «Վլադիմիր Իլյիչ Լենին» նշանավոր պոեմի հայերեն թարգմանությունը՝ Պետհրատը միաժամանակ տղղագրության և պատրաստել Վ. Մայակովսկու «Ընտիր յերկերի» մի այլ սովոր ժողովածու, վորի յուրա է տեսնելու հորեկանական չքեղ հրատարակությունը՝ պոետի մահվան տասնամյակի որերին: Այս յերկու գրքերը հնարավորություն կտան հայ ընթերցողներին լայն չափով ծանոթանալու մեր ժամանակի մեծագույն պոետի յերկերին, միաժամանակ սկիզբ դնելով Վ. Մայակովսկու յերկերի հայ յերեն լիակատար թարգմանության դործին, վորը Հայաստանի գրողների Միության պատվավոր և անհետաճգելի աշխատանքն է լինելու:

Հր. Գրիգորյան

Ժամանա՛կն է,
ըսկսո՛ւմ եմ
պատմութե՛յո՛ւնքս՝
Լե՛նինի մասին:
Բայց վո՛չ նըրա համար,
վոր չունեմ այլ երս

վիշտ,-

Ժամանա՛կն է
նըրա՛ համար,
վոր թախիժըս սուր
դարձել է ցավ
և պարզ և դիտակցուն:
Ժամանա՛կ,
կըրկին
լողունդները լենինյան
փոթորկի՛ր:
Այդ մե՞նք պիտի վռենք

լըճերը

արցունքի :

Լեյնինը

և ա'յժբմ

ամենի'ց ամելի

կենդանի' յե դեռ :

Նա մեր ո'ւժը,

դիտուէթյո'ւնը,

դե'նքն ե մեր :

Նալալենե'ր են մարդիկ :

Թեև՝ ցամաքո'ւմ :

Մեր կյանքում՝

մինչև լոբ

կապրեն—

չատ ու չատ

կեղտոտ խեցիներ են

հալաքի'ում ,

կալնում են

կողերի'դ—

կըպնում են քե'դ :

Իսկ հետո՝

հեղքելոյլ

հողմե'րը կատաղի—

Նըստում ես

ալին

և արեին մո'տ

ու մաքրում ես

միրուքը
կանաչ լոռերի
և մոռերանդ
լորձունքը
ծովամոր :

Յե՛ս

մաքրո՛ւմ եմ ինձ
լէ՛նինի համաճայն ,
վորպե՛սզի
հեղափոխությա՛ն մեջ
լողամ հեռուն :
Յես վախենո՛ւմ եմ
տողերից այս հաղար՝
ինչպես մանո՛ւկ ժամանակ
սըռի՛ց ես վախենում :
Կըչողացնեն
սըսակը՝

վորպեա դըլուխ ,
յես անհանգի՛ստ եմ ,
վոր չըծածկվի
իսկական ,
իմաստուն
և մարդկային
լէնինյան
ճակատը վիթխարի :
Յես վախենո՛ւմ եմ
վոր

յերթեր-մալզուէյները ,
յերկրպագումների
կանոնն ընդունված
չըծածկեյի՛ն
քաղցմեղձ մի ոծումով
պարզությո՛ւնն այն—
լէնինյան :
Նըրա՛ համար
դողո՛ւմ եմ՝
վոնց աչքիս լույսի .

վոր
կամֆետայի՛ն դեղեցկությամբ
նա՛ չըկեղծվի :
Քվեարկո՛ւմ ե սիրտըս—
դրե՛լ՝ յես պարտավոր եմ—
ըստ մանդատին պարտքի :

Ղուլջ Մոսկվա՛ն :
յերկիրը սառցակա՛լ
դողում ե դըլիրդով :
Պարույկների կողքին—
ցրտատարները՝
դեռ ևըս զիչերո՛վ :
Խոնչ ե արեւ նա :
Ո՞վ ե նա ,
և վորտեղի՞ց :
Քնչո՞ւ համար

նըրան

սլատիւն այդ մեծ :

Խոսքը խոսքի՛ հեաքից ,

մըտքի՛ցս քաշելով՝

չե՛մ ասի

մեկի՛ն էսկ—

տե՛ղըդ նըստիւր ,

վո՛չ :

Աղքատ ե

աշխարհի

խոսքի արհեստանոցն :

Վո՞րտեղից

առնե՛մ յես

խոսքերն արտահայտիչ :

Մեր ուրերն են—

յո՛թ ,

Մեր ժամերն են—

տասերկո՛ւ :

Ձե՛ս ասլրի

ալիւլին

զոռով :

Մա՛հը

չըդիտե՛ի խնդրել ներողություն :

Իսկ յեթե՛—

ժամանակն ե վատ դործո՛ւմ ,

ի՛նքը ե

չալիւ ուրացուցային ու թույլ՝

այդ դեպքում՝

մենք

«ե՛րա» յենք ասում ,

ասում ենք մենք—

«եպո՛խա» , դարադը՛ւս :

Մենք

քընում ենք

դիշերը :

Յերեկը՝

դործում ենք արարքներ :

Սիրում ենք

մեր ծանոթ ջերը

մեր սանդում

ծեծել :

Իսկ յեթե

բոլորի՛ տեղ

կըվարե

մեկը

յերևույթների հեղե՛ղն անկանդ—

ասում ենք—

«մարդարե՛» ,

ասում ենք—

«հանճա՛ր» :

Մենք

սահանջներ չունե՛նք :

Ձըկանչե՛ն՝

չենք ե՛լ խըցկվի մեջտեղ .

դո՛ւր ենք դալիս մենք

կընո՛ջը մեր

Լ դա՛

ալիքի՛ քան դոհացնո՛ւմ է մեզ :
Իսկ յեթե՛

մարմնով ու հոգով ամբաստինդ
քըչո՛ւմ է մեզ վըրա

մեզ չընըման մի անձ՝
կըպցընո՛ւմ ենք—

«աստվածայի՛ն մի տեսք»—
դարմանում ենք—

«աստծո՛ւց մեզ պարզելւած» :
Ասում ենք աշակես,—

ու վոչ խելոք
վոչ ել հիմա՛ր է ըստացվում :

Խոսքերը կախ ընկնում՝

լողում են

վորպես ծռւիս :

Յեւ այս կեղեվներից

վոչի՛նչ ել չես կըպծի .

ձեռքի՛դ

դըլի՛դ համար—

անշոշափելի՛ :

Լե՛նինին՝

ինչպե՞ս հասա

չափենք այդ արչինով :

Չե՛ վոր

աչքերո՛վ իր

տեսել է ամե՛ն մի վոք ,

թե ինչպես

այդ «ե՛րան»

անցել է դռներո՛վ՝

առա՛նց անգամ

դըլիսով

սեմի՛ն իսկ կըպչելու :

Յեւ մի՞թե

Լե՛նինի մասին

նու յնպե՞ս .

«առաջնո՛րդ

վողորմությամբ աստծու» :

Յեթե լիներ

նա

արքայական ու աստվածային՝

Յե՛ս՝

ցասումով լեցուն ,

չեյի՛ ինձ խընայի—

Յե՛ս

կըկանդնեյի—

ընդդեմ այդ յերթերի ,

ընդդեմ

յերկրպագումների

և ամբոխի :

Բայց հաստատ են

Դերժինսկու քայլերը

դադաղի՛ մոտ :

Այժմ՝

կարո՛ղ եր

դերժերի՛ց իր իջնել

Ձեկան :

Այժմ՝

Աչքերի՛ց միլիտնալոր

և աչքերի՛ց իմ զույգ

արցունքների

ծծա՛կն ել լոկ սառել,

կախվե՛լ մեր այտերին :

Աստծուն

սլաշտոնական հարդանք մատուցելում

նորությունն չըկա :

Վո՛չ :

Այսոր

վըշտո՛վ մի խակական,

սի՛րտ իմ, սառել՛ր :

Այսոր

թաղում ենք մենք,

ամենի՛ց մարդկայինին

յերկրազնդովն անցած

բոլոր մարդկանցից :

Յերկրայի՛ն եր նա .

բայց վո՛չ նըրանցից

ու՛ր հայացքով

խրվում ե

իր սեփական տաշտակ :

Յերկրազնդո՛ւնդն,

ամբո՛ղջը

ընդդրկելով մեկի՛ց՝

տեսնում եր այն,

ինչ վոր

Ժամանակով եր վաղ :

Նա՝

ինչպես և դո՛ւք և յե՛ս—

ճիշտ այդպիսի՛ն եր նա .

միա՛յն թե՛

թերե՛ւս,

հենց աչքերին մոտիկ

մա՛շկն իր

մտքերով

ալե՛ւ եր կընճռակալ,

չուրթե՛րն ել

մերինի՛ց

ծաղրոտ

ու պի՛նդ :

Բայց վո՛չ թե սատրապյան

պնդություն եր դա,

վոր հաղթական կառքով

ճղմում քեզ,

քաշում ե սանճ :

Նա՛

սիրում եր ընկերոջը

մարդկայի՛ն մի քնքշությամբ :

Նա՝

թընամո՛ւ հանդեպ

յիշում եր—

յերկաթի՛ց ել կարծր :

Ուներ

Ձեկան :

Այժմ՝

Աչքերի՛ց միլիոնավոր

և աչքերից իմ զույգ

արցունքների

ծծա՛կն ել լուկ սառեւ,

կախվե՛լ մեր այտերին :

Աստծուն

սլաշտոնական հարդանք մատուցելում

նորությունն չըկա :

Վո՛չ :

Այսոր

վըշտո՛ւ մի խեղճան,

սի՛րտ իմ, սառի՛ր :

Այսոր

թաղում ենք մենք

ամենի՛ց մարդկայինին

յերկրաբնիկուն անցած

բոլոր մարդկանցից :

Յերկրայինն եր նա .

բայց վո՛չ նըրանցից

ուլ հայացքով

խրվում է

իր սեփական տաշտակ :

Յերկրադո՛ւնդն ,

ամբո՛ղջը

ընդդրկելով մեկի՛ց՝

տեսնում եր այն ,

ինչ վոր

Ժամանակով եր վաղ :

Նա՛

ինչպես և դո՛ւք և յե՛ս—

ճիշտ այդպիսի՛ն եր նա .

միա՛յն թե՛

թերե՛ւս ,

հենց աչքերին մոտիկ

մա՛շկն իր

մտքերով

ալվե՛լ եր կընճռակալ ,

շուրթե՛րն ել

մերկնի՛ց

ծաղրոտ

ու պինդ :

Բայց վոչ թե սատրապյան

սկզբությունն եր դա ,

վոր հաղթական կառքով

ճգմում քեզ ,

քաշում ե սանձ :

Նա՛

սիրում եր ընկերոջը

մարդկայինն մի քնքշությամբ :

Նա՛

թըշնամո՛ւ հանդե՛ս

յերնում եր—

յերկաթի՛ց ել կարծր :

Ուներ

Թուլութիւններ' ր' ել
 վոր ծանոթ են և մեզ,
 ինչպէս և մենք—
 հաղթահարում եր
 հիւանդութիւններ':
 Ասե'նք թե՛
 ինձ—
 բիւթա'րդը—
 աչքերըս կըմարդեմ.
 Հա'խմատն ել՝ նըրա'ն.
 առաջնորդին՝ դա ամէլի' յե ոգտակար:
 Շա'խմատից—
 անցնելով թըշնամո'ւն իրական—
 հանեց նա մարդամեջ
 նախկին պեշկաների
 հըղորդորաշարքեր,
 չարեց
 վորպէս դիկտատուրա
 մարդկային-բանվորական՝
 կապիտալի
 բանտային տուրաների հանդեպ:
 Ի'ր համար
 և մե'զ համար
 միևնույն բաներն են թանկադին:
 Ուրեմն ինչո՞ւ՝
 կանդնած,
 թեև հեռու նրանից՝
 յես

կյանքս ամբողջ՝
 ցընդած
 հիացմունքից՝
 թեկուզ հենց մեկ շնչի'ն իր
 կըտայի:
 Յեմ վո'չ թե յե'ս միայն:
 Յես ի՞նչ.
 ուրիշներից յես լա՞վն եմ, ի՞նչ...
 Միեզեխեկ չըկանչեյինք
 այլ բացեյինք բերան—
 ո՞վ ձեզնից—
 գյուղերի'ց—
 կաշուցը դուրս դալով՝
 հանքահորերից—
 գեպի առաջ
 չեք նետի իրան:
 Տարուբերմա'ն մեջ՝
 ասես մի քիչ կոնծած՝
 գինի և վիշա—
 բնադդորեն սահվում եմ
 տրամվայի դըժից:
 Այն ո՞վ պիտի վողբար
 մահո'ւկը իմ
 հիմա՝
 սղերթում այս մեծ
 անսահման մահվան:
 Դրոշակներով
 գընում են

և այդպէս :

կարծես

Ռուսաստանը

դարձել է

նորից

թափառական :

Յեւ Սյունաղարդ Սրահը

դողդողում .

ծայրե-ծայր դարձել է վտանահար :

Ինչո՞ւ համար :

Ինչո՞ւ այդ

և ինչի՞ց :

Ողբել է ձայնը հեռագրի՝

սղիւր մի բռնոցից :

Յեւ ձյունե արցունք կա

չիկնած թարթիչներին

դրոշակներին :

Ի՞նչ է արել

նա :

Յեւ ո՞վ է—

վորտեղի՞ց—

մա'րդն այդ

բոլոր մարդկանցի՞ց էլ

մարդկային :

Կա'րճ է

և՛ մինչ վերջին վայրկյա'նն լակ

մեղ հայտնի յե

կյանքն

Ուլյանովի՛ :

Բայց յերկար ա'ն կյանքը

ընկեր Լենինի

Պետք է դեռ դրե'լ

և նըկարագրել նորի՞ց :

Հեռու, վաղուց—

առաջ, քան

յերկուհարյուր տարի—

ծագել է

Լենինի

առաջին համբավը վեթխարի :

Լըսո՞ւմ եք—

կլայկե

և յերկաթի՝

կըտրելով

դարերը հին՝

ձայնը

նախորդների

Գուժոն և Բրոմելյի—

ձայնը

առաջին շողեմեքենայի :

Յեւ կապիտալը—

նորին մեծություն—

անթաղակիր

և անպըսակ՝

նվաճա'ծ հայտարարեց

Կըլանում եր
 քաղաքը
 հափըշտակո՛ւմ,
 դըռնիո՛ւմ,
 ուռեցնո՛ւմ եր
 կառսաների
 վորովայնը ադա՛հ,
 իսկ դադդյա՛հի՛ կողքին
 նի՛հա՛ր,
 կորաքամա՛կ,
 դասակա՛րդն եր կանգնում
 բանվորական :
 Յեվ արդեն
 սպառնո՛ւմ եր՝
 միտելով դեպ յերկինք
 ծխնելույղներ,
 — դուք մեզնով
 դեպ վոսկին
 ուղի սալարկեցեք :
 Իսկ մենք
 կըճընե՛նք,
 կ'ուղարկե՛նք,
 կըդա յերբ և ե—
 մա՛րդը,
 պայքարողը,
 պատժողը,
 վրիժաբե՛ր :

Յեվ արդեն
 խառնվում են իրար
 ամպերն ու ծուխ :
 Ասես՝
 հետևակները
 միևնույն դընդում :
 Յերկինքների՛ն, ահա—
 կրկնակի յեն դառնում—
 ծուխերը՝
 բարձրանալով,
 ամպեր են կլանում :
 Աճո՛ւմ են
 ասլրանքները—
 աղբափներ ձիջն—
 ցցված :
 Ահա զիրե՛կտորը—
 ճաղատ սատանան—
 դարե՛կց իր հա՛վիչին,
 «Կրիդիս»— փնժի՛նժաց
 և խոսքը
 «Արճակում»—
 պատից կախված :
 Յողվում են քաղցրեղենին
 հեռերը ճանճային,
 ցորե՛նն և փըշանում
 երեվատորներով,
 իսկ վիտրինների՛ տակ
 բոլոր Յելիսեների

լոկ զսրծաղբիւթյո՛ւնն ե

շրջում

սեղմած փորով:

Ղուռում ե վորովայնը

հետնախորշերի՝

խլացնելով

լացիկը մանկան.

— Մեր զույգ ձեռքերն

ահա՛,

զործի՛

կամ հրացանի՛—

շտապիր դու,

հատուցո՛ղբդ,

շտապիր դու,

պաշտպան:

Ե՛յ, ուղղ,

բացո՛ղբդ զաղութներէ հեռու:

Ե՛յ, զո՛ւք,

բազում շարքերդ.

նախակներէ սրողպատ:

Հառա՛ջ,

դեպի անապատներ,

հրի՛ց ել շիկադույն:

Փրփրեցե՛ք փրփուրը՝

թղթի՛ց ել սպիտակ:

Արդեն ըսկսո՛ւմ են

սևո՛վ կարկատանկել

արմավենյաց

զգլի՛չ

ոաղիսներն ամեն:

Ահա,

տընկարանների՛ց այն վոսկեշող

բառա՛չ ե բարձրացրել

և նե՛ղբը մտրակվող.

— Ո՛ւ-ո՛ւ-ո՛ւ-ո՛ւ-ո՛ւ-ո՛ւ,

ու-ու-ո՛ւ.

Նեղո՛ւ իմ, Նեղո՛ւ:

Ձարկի՛ր դու ալիքներդ,

դո՛ւրս ցալտիր

ոբերը սև:

Վոր սև՛ լինեն,

մռայլ,

քան յերազումըս յես,

վոր և հրդե՛հ լինի՝

արյունի՛ցս ել կաս:

Վոր վողջ՝ այդ կոֆեյում՝

յեփված մխանդամից՝

խաչվե՛ն փորավորները

թե սպիտակ, թե սև:

Ամեն մի

ձեռք բերածրդ՝

ժանճի՛քը փըղային

խրի՛ր նըրանց մըսի՛ մեջ,

սըրտի՛ մեջ դու խրի՛ր :
 Գոնե մեր ծոռների՛ համար ,
 վոքալեսդի չըհոսի
 արյունն ի դուր ,
 Լողա՛ դու
 դուրս ,
 պաշտպա՛ն մեր ,
 դեմքով քո արեհուր :
 Հանդիման եմ ցես—
 յեկել կանչում ե ինձ
 մահվան աստվածը բարբառոս .
 Հիշի՛ր , հիշի՛ր նըղովքըս ,
 Նեղո՞ս իմ , ո՞վ Նեղոս» :
 Զյունում Ռուսաստանի ,
 զառանցանքի՛ մեջ Պատաղո՛ւնյայի
 լարել ե ժամանակը
 քրտինք ծընող շարքեր դադըյահային :
 Արդեն
 Իվա՛նովո—Վոդնեսենսկու մոտ
 քարն ջանդալներին
 հուղո՛ւմ ե ,
 վըրդովո՛ւմ ե
 ճի՛չը քառյակներին :
 «Ե՛լա , զավո՛ղ դու , իմ զավող
 պէքերով դեղին—
 Ժամանակն ե կանչում
 նոր

Ստենկա Ռա՛դինին»
 Կըհարցընեն թոռներըս .
 — Ի՞նչ բան ե , կապիտալի՞ստ...
 Վոնց յերեկեքը՝
 այժմ .
 — այս ի՞նչ ե՛
 վոստիկա՞ն...

Նկարադրեմ
 յերեկ՝ մի՛
 թողնեմ այդ թոռներին
 կապիտալիզմի
 պատկերը ցեղական :
 Կապիտալի՛զմն , այո՛ ,
 ջահել իր տարիքում
 վոչի՛նչ—
 դործո՛ն մի պատանի ,—
 նա առաջի՛նն եր աշխատում
 այնժամ չեք ել վախում ,
 թե ոսլայած կըծկա՛լն իր
 կեղտի՛ մեջ կըթաղի :
 Տրիկոն Ֆյոդալական
 նեղվա՛ծք եր իր համար :
 Մըտնում եր ,
 վո՛չ պահաս ,
 քան ա՛յժմ են մըտնում ներս :
 Նա
 հեղափոխությամբ
 իր դարունքին ծաղկեց

և նո՛ւյնիսկ
 յերդում եր
 «Մարտելոյ» :
 Հնարե՛ց ,
 ստեղծե՛ց նա
 մեքենան :
 Մարդկա՛նց ել առաջ—
 հանձնեց նրան :
 Նա
 տիեզերքում
 անհաշիվ ծրնեց ,
 աշխա՛րհ բերեց
 բանվորակոն մանուկների :
 Նա միանգամից
 և պետութ՜յունք ,
 և կոմսութ՜յունք
 ծամե՛ց՝
 իրենց թագերի՛ հետ
 և արծիւների՛ :
 Աստվածաշնչի կողմի՛ պես
 տըռեց ,
 կամ վորպես յեղ՝
 դռնչն իր լիղեց :
 Լեզուն— պարլամենտ :
 Տարեց տարի հալվեց
 պողպատն իր մըկանի ,
 հարսակալեց ,
 ուռալ հին պատանին ,

դարձավ ժամանակին
 այնպիսի՛ մի իր ,
 ինչպիսի՛ն ե
 մայր հաշվամատյա՛նը իր :
 Պալատնե՛ր բարձրացրեց—
 չե՛ս տեսնի այդպիսին ,
 չուքո՛վ :
 Նկարիչներ—
 քանի՛սը—
 պատե՛րն են մաղլցել :
 Հատակն ամպերային
 և ոսկոկո պլաֆոն ,
 պատերը—
 Լյուդովիկոս 14-ի վոդով :
 Իսկ շուրջը—
 դեմքերով—
 վոր կարող են ողտալործել ,
 թե վորպես դեմք ,
 թե հետո՛ւյք վորպես—
 վոստիկանութ՜յունը հետույքադեմք :
 Յերդի՛
 ներկի՛ հանդես
 հոգի՛ն իր
 խո՛ւլ—
 մեկ ե՛ թե
 կողմի՛ համար—
 ծաղիկները հանդում :
 Ե՛տիկան ,

Եստե՛տիկան
 և այլն հիմարությունք
 նըրա՛ համար—
 պարզա՛պես
 ազախնու թյուն :
 Նըրա՛նն են ,
 թե դրա՛խտ ,
 թե դժո՛խքն ամեն—
 անճառում ե
 պառալներին՝
 ըստ իրենց դըճերի ,
 մեխերի ծակերը
 հիսուսական խաչի
 և սոչի
 փետուրը
 հրեշտակների :
 Վերջապես
 կապիտալիզմն է՛լ
 գերաճեց իրեն ,
 իր տեղը
 իր ճո՛րտն աշխատեց :
 Քընով ,
 խժռելով ,
 չահույթով իր մեծ
 ուռա՛վ կապիտալիզմը
 ու ճըլորվեց :
 Ճըլորվե՛ց նա ,
 պառկե՛ց

ճամբում պատմության ,
 աշխարհո՛ւմ ամբողջ ,—
 վոնց մահճակալում իր տան :
 Վոչ կողքո՛վը կանցնես ,
 վոչ կանցնես վրայից—
 մընացել ե մի յեւք՝
 պայթեցնել տակից :

Գլտե՛մ ,
 քընարերդուները
 դառը
 ծամածռութում
 և քննադատն ուղում ե
 քոթիկել ինձ
 մըրալիով .
 — Իսկ ո՞ւր ե քո հոգին :
 Հոետորությո՛ւն ե դա :
 Բա ո՞ւր ե սոեղիան :
 Հրապարակախոսում
 ու ճա՞ռ...
 Կապիտալի՛զմ—
 չե՛ք վոր այդ խոսքը
 վոչ գեղեցիկ ե
 ու վոչ նրբին ,
 անհամեմատ սիրուն ե հնչում—
 «Սոխակ»-ը ,

բայց "յե'ս ,

կըլէրադառնա'մ կապիտալիզմին

կրկին

ու կրկին :

Տողըս

Ս. Գիտացիո'ն լողունգով

թող շողա' :

Կը գրե'մ յես

թե ա'յն մասին ,

թե այլ :—

բայց այժմ՝

Ժամանա'կը չե

սիրո հանաքների :

Յես

ամբո'ղջ իմ

ղնդուն

ո'ւժը պոետիս

տալիս եմ

միայն քե'ղ—

գրոհող դասակարգի'ս :

Ոոսքը պրոլետարիատ—

անշնորհք է , նեղ

նրա'նց համար ,

ուս' դե'մ

կոմունի'զմն է-- թակարդ :

Իսկ մե'զ համար

այդ խոսքն է

հըղո'ր մի ներբույրե ,

վոր մեռածին

կարող է

արդար կու'լի բառնա :

Հարկերն

արդեն

դողո'ւմ էյին կըծկըզ'ած ,

յե'նում եր

հարկերո'վը

նըկուպների մի կանչ .

— Մենք կըխուժենք

յերկնի

կապույտը բաց :

Մենք կանցնենք

հորերիցը

քարեցանց :

Կըզա'

վորդին բանվորական ,

կիջնի թախտերիցը վար ,

Կըզա—

վորպես պրոլետարիատավա'ր :

Բուրժուա'յի' համար

արդե'ն իսկ փոքր է

յերկրադո'ւնդը վողջ :

Յեւ ձեռքով՝

մատնիքներիցը ծանրացած՝
 ձգտում ե
 կասկիտալի
 լե՛շը ճարպակալ,
 վոր բռնի
 ոտա՛ր կոկորդներից:
 Գընո՛ւմ են՝
 բարձրացնելով
 յերկաթե դնդոց.
 — Սպանե՛ք:
 Նեղվա՛ծք ե տեղը
 յերկու բուրժույների:
 Ամեն մի դյուղ
 յեղբայրական դերեղմանո՛ց—
 քաղաքնե՛րն ամբողջ—
 զավո՛ղ պրոտեզների:
 Ալարտվե՛ց.
 ծածկի՛ա՛ծ ե
 թեյի սեղանը մեծ:
 Սեղան բերվեց՝
 վորպես դաթա՝
 մի հաղթանակ:
 — Լսե՛ք
 դուչակումը դերեղմաններից,
 լսե՛ք կաստանատները
 մեր հենակների:
 Մեղ
 պատերազմների՛ մեջ

կըտեսնեք կըրկին:
 Ժամանակը
 մեղքերը ձեր
 յերբեք ձեզ չի՛ ների:
 Նա կըճողիի,
 կըդա,
 պատերազմ կա՛ղղարարի
 Զեզ
 և ձերակա՛ն
 պատերազմներին:
 Յերկրում
 աճում եյին
 լճերը արցունքի,
 անանցանելի՛ յեր խիստ
 ճահճումը արցունքի:
 Անիրադորձելի
 ուտողիաները չքեղ
 ձգտում եյին վճռել
 մենակ յերազողներ:
 Գլուխները՝
 զարկելով կյանքին,
 ջարդում եյին
 փիլանտրոպներ:
 Բայց մի՞թե
 ուղին միլիոնները—
 կարող եյին նրառնց կածանները լինել:
 Յեվ արդեն
 անդո՛ր եր

Կապիտալիստը
 յերևր՝
 Իր մեքենան
 նրան
 ցնցում էր աշնակես,
 քրչում էր
 կարգերն իր
 վոնց ուր դեղնած տերեւ՝
 կրիդիտների
 գործադուլների՝ քառոն :
 — Հոսում ենք,
 ո՞ւմ գլորպանը՝
 վորպես լավա վոսկե .
 ո՞ւմ հետ գլնանք
 և ո՞ւմ դեմ
 արդյո՞ք
 մենք վերսրբենք :
 Միլիոնադուլիս դասակարգը
 վճռապես
 լարում էր իր աչքերը՝
 ինքզինքը ըմբռներ :

Պոպանում էր
 ժամանակը
 ժամերը կապիտալիս,

աղտեղով
 շողե՛րը
 լուսարձակների :
 Մընե՛լ է
 ժամանակը
 յեղբայր Կարլին—
 լենինյան
 ավա՛դ յեղբայր—
 Մարքսին :
 Մա՛րքս :
 Յե՛նում է
 դեմը աչքերի՛դ
 ստիտակամաղ մի շրջանակ :

Իր կյանքն
 ինչքա՞ն հեռու յե
 այդ պարզ պատկերումից .
 Մարդիկ
 տեսնում են
 մարմարի՛ մեջ շրջափակ ,
 դիպսի՛ ձևով
 սառչող մի ծերուկի :
 Բայց յերբ
 հեղափոխության կածաններից
 բանվորներն
 արին
 քայլերը առաջին՝
 ո՛ր, ինչ

անհալանական մի յեռումից
 Մարքսը
 բոցավառեց
 իր սիրտն ու
 միտքը ջինջ։

Կարծես՝ հենց ի՛նքը
 ամեն դործարանո՛ւմ եւ
 կանգնում եր դիրք,

կարծես՝
 ամե՛ն մի աշխատանք
 կշռադատելով անձամբ՝
 բոլոր
 հավելյալ արժեք դավողներին
 բռնե՛ց նա
 դողով թյան ասպցուցմամբ։

Այնտեղ,
 ուր դողալով՝
 չէյլի՛ն բարձրացնում աչք
 մինչեւ՛ իսկ
 մինչև պո՛րտը
 բիրժեւիկ դործարարի՝

Մարքսն
 առաջնորդեց՝
 գասակարդային կովով
 ջախջախելու

վոսկե,
 ցուլի՛ չափ

աճած այդ արջառին։
 Թվում եր թե՛
 ծովախորշը կոմունիզմյան
 ալի՛քը պատահմունքի
 կըճըղի մեղ միայն։

Մա՛րքսը
 բացեց որենքը պատմության,
 ոլորեւտարիատին
 դրեց
 դեկի վըրան։

Մարքսի դրքերը
 սյունյակները չեն
 չարվածքների։

և վո՛չ ել՝
 չոր
 աղյուսա՛կ են թվերի—

Մարքսը
 կանգնեցրեց վոտքի
 բանվորներին,

մարտի տարալ
 դորասյունները
 ավելի կանոնավոր,
 քան չարքը թվերի։

Տանում եր
 և առում.
 ընկե՛ք դուք կովիկիս—

դս՛րծը—

սրբազրումն է
 մըտքի հաշվարկները :
 Նա կըգա,
 կըգա
 մարտիկը վես—
 կառաջնորդի
 դաշտերը մարտերի՛
 և վո՛չ թե թըվերի :
 Մըտքի յերկանքներով
 վերջինն այս աղալիս,
 ավարտելով գրությունը
 ձեռքով մոմեղեն,
 գիտեմ,
 տեսել է Մարքսին
 և Կրեմլի տեսիլը
 և
 դրո՛շը կոմունայի
 կարմիր Մոսկովան ի վեր :
 Աճում է յին
 որերը՝
 հասնում
 վորպես սեխեր,
 պրոլետարիատն եր առնանում,
 յեխում մանկությունից :
 Ալիքն եր
 անխընա ջարդել
 ու յոդողել

կապիտալի
 բերդերը
 ուղղագիծ :
 Ու թի քանի
 տարվա
 տարածությամբ
 քանի՛ ամպրոպ
 արդեն
 գղրղում
 աճամբ :
 Ավարտվո՛ւմ է
 աճո՛ւմը զայրույթի
 ապստամբությամբ :
 և աճո՛ւմ են
 հեղափոխությունները
 ապստամբությանց
 բռնկմամբ :
 Բի՛րտ է
 բուրժուաների
 բնույթը զազանային :
 Վոդրով ու հառաչով՝
 հռչակած
 Տիյերներից՝
 սովերները
 նախահայր
 վարիցյա՛ն կոմունարների
 ա՛յլքմ իսկ

բարբառում են

փարիզյան պատից :

— Լըսե՛ք, ընկերներ :

Տեսե՛ք, յեղրայրներ :

Վա՛յ մենակներին—

յուրացրեք մեր փո՛րձը :

Միտակ' զ պայթեցրեք :

Կուսակցությա՛մը դարկեք :

Բանձր դատակարգը

Ժողովեք,

Վորպես բռո՛ւնցք :

Կասեն .

«Մենք առաջնո՛րդ ենք»

Խեղճո՞ւք—

Հեռքիցը քարչ յեկո՞ղ :

Ճառերի՛ տակ

մա՛շկը

ճանաչե՛լ ուսիր .

Կըզա մի առաջնորդ՝

մանրունքում

մեզ հետ յեղո՛ղ—

Հացի՛ց ել պարզ

և ուխտերից՝ ուղիղ :

Խառնուրդներով դատակարգի՛,

Հավատների՛,

դասի՛,

բարբառների՛

ոտըլու անիվներով

աշխարհն ամբողջ շարժվեց :

Կապիտալը

վաղնով

հակասությունների

պնդվեց,

աճեց

ու սրվ՛իններով

ասեղատափեց :

Կոմունիզմի ուրվաղանն եր

Յեվրոպայում չըրջում ,

հեռանում

ու կըրկին

փարտավում եր հեռվում :

Բոլոր պատճառներով այս

Սիմբի'րսկի խորքերում

Սովորական մահու՛կը—

Լե՛նինն եր ծընվում :

Մի բանվոր գիտեցի :

Անդրադետ եր նա :

Ձե՛ր ծամել

ա՛յն անդամ

այրուրենի :

Բայց նա լըսե՛լ էր ,

թե ինչպիսի է

լենինը

խոսել

ու նա

տեղյա՛կ էր

ամենին :

Լըսե՛լ էմ

պատմածը

գեղջուկ սիրիբցու :

Խըլե՛լ են ,

գե՛նքով պաշտպանել—

գյուղակը—

դարձրել են դըրախտ :

Ձե՛ն տեսել

լե՛նինին ,

և վոչ՝ ընթերցել ,

բայց թե՛

լենինյա՛ն են յեղել

նըրա՛նք :

Տեսել էմ

սարկը ,

վորոնց վըրան

չե՛ր բուսնում

մինչևիսկ թո՛ւի :

Ուր միայն

ամպեր կային՝

Ժայռերին պառկած :

Յե՛վ հարյուր վերստերի վըրա

կըրծքին

միա՛կ լեռնըցու

ցնցոտին—

նըչանով լենինյան

ճառադած :

Ինձ կասեն—

հըրճվանքըդ

գընդասեղի՛ մասին է ,

վոր որիորդներն

⊙ կըրում են

սեթեթ քըմայքից :

Վո՛չ : Դա գընդասե՛ղ չէր—

նըչա՛նն այդ
 այրեւ եր իր շաղիկը,
 սի՛րտն իր
 լի՛
 սիրով
 հանդես մեր Իւյիչի:
 Այդ չես բացատրի
 դու
 յեկեղեցու
 սլավոն կեռադրերով
 և աստվածը չե՛ր,
 վոր հրամայեց նըրան—
 Բայով մի մարդկային
 յեղիւր ընտրյա՛լ:
 և աշխատող ձեռքով,
 սեփակա՛ն գըլխով
 անցալ
 ուղին այդ վառ:
 Հայա՛ցք նետիր
 վերից
 Ռուսաստանին—
 ամբողջապէս
 ահա
 կապեւ ե գետերով—
 ասեա՛
 հազար մըտրա՛կ են
 դրոսնել
 նըրա մարմնին,

ասեա՛
 պատառոտվել ե
 նա
 խարաղանով:
 Բայց ավելի՛ կապույտ են
 քան այն
 ջըրերը դարնան
 ջարդված քները
 Ռո՛ւսիայի
 ճորտատիրական:
 Ուր կուղես՝
 հայացքըդ դու նետիր,
 դիտիր
 հին Ռո՛ւսիայի
 դաշտերը լայն—
 սեղմվե՛լ են
 մռայլ
 յերկինք դեպի
 սարեր
 հանքահորե՛ր ու
 աքտորավայր:
 Բայց աքտորից ծա՛նրը
 և ցավով լին
 դադդյա՛հի
 կապա՛նքն եր
 Փաբրիկային:
 Յեղեւ են յերկրներ
 հարո՛ւստ ավելի,

ալելի խելօքն ու
սիրո՛ւնն և
վիճակվել ինձ տեսնել :

Բայց
ալելի՛ վըշտով պատած մի յերկիր
չե՛մ պատահել
յես պես :

Ձըլվո՛ւմ ճիչը .
— Յեղե՛ք ,
աղատու թշա՛ն
և հսգի՛ համար :

Յեվ ոռոմբի՛ն ,
ատրճանակի՛ն ևն
ղարկում ձեռքեր

աղըստար-մենակները
անահ :

Լա՛վ և ,
յերբ ցարի՛ դեմ
պահուհակը պարպես .

Իսկ յեթե
անիվի՛ մոտ
փռչի՛ն միայն
ցըրե՞ս :

Լե՛նինի
Ալեքսանդր յեղբայրը—
նարուգովո՛ւ լեց—

Վորպես մասնակիցը
ցարի սպանու թյան

բըռնալեց :

Ո՛հկին վոր սպանես՝
յերկրորդը
ամբո՛ղջ յեռանգով

Ջանում և—
զնացողին
տանջանքով
դերպանցում :

Յեվ հանեցին կախաղան
Ալեքսանդրին
Ուլյանո՛վ—

վորպես
հաղա՛ր յերորդ
Շլիստերբուրգցու :

Յեվ տալ
Իլլի՛չը տառյոթամյա—

Խո՛սքն իր
ուժեղ եր
քան զինվորի
յերդումով բարձրացրած ձեռք :

— Յեղբա՛յր ,
փոխարինելու
պատրա՛ստ ենք մենք .

Բայց
մի ուրի՛շ ուղիով
մենք
կըհաղթե՛նք :

Դիտե՛ք արձանները—

տեսնո՞ւմ եք

տեսակը հերոսների :

Կըկանդենեն սնապարծ ,

խիլ դու

սըլսակով

նըրանց մեծարի՛ր :

Վո՛չ ալլալիսի—

ալլ սևադործ ,

ամենուրյա՛ հերոսների

հերոսությո՛ւնն եր

կըրում

Իլլիչն

իր սևերին :

Քեղ հե՛տ ե ,

վարժեցնո՛ւմ ե նա

դարբնոցի ուխում ,

վո՞նց բարձրացնես

վա՛րձըդ

դեթ հինգ կողեկով :

Ի՛նչ անես՝

յերբ քեզ հետ

վարսե՛տդ ե կոլում :

Վո՞նց վարվես ,

վոր տերըդ

սընի՛ քեզ

յետացրած ջրով :

Բայց մանրունքն ալլ

չե՛ր

նըստատակի վերջում .

հալթեցի՛ր՝

մի՛ կանդնիր

մի հատիկ

չորացած

հասճում :

Սոցիալիզմը— նըստատակ :

Կապիտալիզմը— թըչնամիլ :

Վո՛չ թե ցախավելը—

հրացա՛նն ե զենքը հաջող :

Նա

միկնույնն ալլ

հաղա՛ր

անգամ

հալո՛ւմ եր

ականջում

ծանըր լըսող :

Մյուս ո՛րն

իրարո՛ւ մեջ

զնում եր ձեռքերն

արդեն գիտակցած

յերկու ընկերոջ :

Յերեկ— միայն չորսը ,

այսոք— չորսհարյուր :

Թագո՛ւն ենք ,

խակ վաղը
 Կեւնենք աչկարաով—
 և այդ չորս հարյուրը
 հաղարենե՛ր ևն դառնում :
 Կապտամբե՛նք
 աշխատողին
 ամբո՛ղջ աշխարհում :
 Արդե՛ն
 ջրբեց հանդա՛րտ չենք—
 ցա՛ծ չենք՝ քան խոտ,—
 խըտանում և
 աշխատողի
 դայրույթը
 ամպում ,
 ճեղքում և
 Իլլիչյան
 զրքերի
 կայծակով ,
 Կարկտի՛ սկս
 թերթեր ու
 թուսլիկներ և
 թափում :
 Չարկվում ևր
 Լե՛նինին
 դասակարգը մութ ,
 հոսում ևր
 նրբանից

Լուսավոր
 և մասսայի
 մարքով ու
 ուժով՝ վոլոդուն
 դասակարգի՛ հետ
 Լե՛նինը
 աճեց որեցոր :

Յեւ՛ արդեն
 դառնում են
 իրականություն
 խոսքերը
 պատանի Լե՛նինի
 յերդման .
 — Մենք մենակներ չե՛նք ,
 մենք— պայքարի միություն
 բանվոր դասակարգի
 ազատարարման :

Աչակերտները միջոցով
 Իլլիչային ,
 ստեղծված—
 զընում և լենինիցմը
 հեռուն
 և լոյն ավելի
 հեթոտությունն ընդհատակի
 արյունով և
 զրված

Հյունացեալսում ,
 Վառում
անպէրջ Վառում իրկայի :

Այժմ
 յերկրաւունդը
 պըտըտում ենք մենք :

Մինչեւ իսկ
 յեթե
 կրեմլյան
 բազկաթուռում լինենք ,—

քանիսիւ՝
 հանկարծ ,
 դեկրետներ թափելից

Նե՛ր չինսկը
 բազկաթուռում
 կըզնդա չըթաներից :

Ձեզ հիշեցնեմ
 կըրկին
 ուղի՛ն այն թռչնային :

Սայլից հետո—
 էլեկտրական
 վարդում տրամվայներին :

Ո՞վ ձեզանից
 յերկաթաճո՛ղ այն
 ճաղերից

չի՛ կրծոտել ,
 ճանկոտել
 ուժովն իր մատներին :

Ճակատը քո
 դարկել
 նեղիկի պատի
 քարին ,—

կա՛մերան
 վըրադ
 ծածկել ,
 փակել են պինդ :

«Ծառայել ես կարճ , բայց ազնիւ
ի շահ հայրենի քո հողի» :

Յեւ սիրեց
 լի՛նինը
 աւսորներից մեկին
 ցրտում

այս յերգի
 ո՛ւժը տրտում :

Ասում է ին՝
 դեղջուկը
 կերթա
 իւր ճամբով ,

Կըբացի

սոցիալիզմ

անխորամանկ

ու պարզ :

Վո'չ,

Ռո'ւսիան նույնպէս—

ճիւնեկույղներով

դարձով

հազար շեփոր,

աճում է

քաղաքը

ճըխային միրուքի

չերտով :

Ձե'ն հրալիրի .

— համեցե՛ք,

մըտեք դըրա'խտ .

Կընթանա

յերթը կոմունիզմի

բուրժուազիայի դիակի

վըրա :

Պրոլետարիատն է ,

ուղեւոր

հարյուր

դյուզադիական միլիոնների

համար .

Լե'նինը—

պրոլետարների ղեկավար :

Անում են խոտուածներ

մի լիբերալ,

կամ մի ճարպիկ ես-եր ,

վոր սիրում են

բազմեւ

բանվորական վրդին :

Վերպե'սզի

դրքերից

փայլեն

աղնվականորեն արեւոյր—

Լե'նինը

պոկեց

վերջի'ն իսկ թեւը

նրբանց Ֆըրադի :

Յեւ ունեցանք—

ազատութեա'ն ,

մարդկանց յեզրայրութեան

մասին—

Վո'չ թե

պարապ

մի խոտակցութուն ,

այլ դարձանք

Մարքսով մեր սպառազեն

աշխարհում միակ

բոլշեիկյան կոստակցութուն :

Ամե'րիկան ճեղքեա

Կուսակցում եղապրես,
 անցնես Չուխրովյայտը—
 ամե՛ն տեղ
 կըտեսնես,
 ամե՛ն տեղ
 այժմ
 աչքե՛րըզ կըխրըվեն
 Եր-Աս-Պե-ն,
 ժողովածո՛ւմն ել
 Վոքըրիկ մի «բ»-են
 Պուլկովոն
 այժմ
 Վորսում է
 Մարտեր,
 յերկընքի
 սրնդս՛ւկն է
 պըրպըտում
 անվերջ:
 Իսկ տանն այդ հասարակ
 աչխա՛րհն է
 լուսել
 հարյո՛ւր անդամ
 պայծառ,
 ժառահեղ
 ու անչեջ:

Խոսքերը՝
 ամենից կարեւո՛րն անդամ՝

զառնում են սովորական,
 մաշվում՝
 լինց ըզգեսա:

Վեհազույն զու խոսք—
 կուսակցութուն,
 ուզում եմ ստիպեմ,
 վոր նորի՛ց վայլես:
 Միավորը.
 ո՞ւմ արդյոք նա պետք կըզա:
 Միավորի ձայնը—
 ծըվոցի՛ց ել նըմազ:
 Ո՞վ կըլըտի նըրան.
 զուցե կի՞նը նըրա:
 Յեվ ա՛յն ել՝
 թե մոտի՛կ ե՝
 չի՛ զընացել
 չուկա:

Կուսակցությունը—
 զա մի
 մորիկ ե միաձույլ,
 մամըլված
 ե մեղմ
 ե նըրքի՛ն ձայներից.
 Նըրանից—
 թըչնամու
 ամբոցնե՛րն են պայթում,

վորպես թըմկաթաղանթը
ոմբակոծումից :

Մարդո՛ւ համար
վա՛ւս և
յերբ մենա՛կ և նա :

Վա՛յ և մենակի՛ն—
կուլում նա՝ անուժ .

Ամե՛ն մի ուժեղը
տե՛րն և նըրա՝

մինչե՛կ իսկ թույլերը՝
յեթե լինեն յերկո՛ւսն :

Իսկ թե՛
կուսակցությա՛ն մեջ
խըմբվեն ջահելներ՝

հանձնըլի՛ր թընամի ,
սլառկի՛ր դու ,
լե՛ւու :

կուսակցությունը—
դա է՛—
միլիոնամառ մի ձեռք՝

սեղմված՝
վորպես ջախջախիչ մի բռունցք :

Միա՛լորը՝ հիմարություն և ,
միա՛լորը— դերո՛ւ ,

մենակը—
թե նո՛ւյնիսկ

չառ և նշանավոր—
չի՛ բարձրացնի զոռո՛ւլ
հընգավերչոկ գերան ,

ուր մընաց
թե՛
տո՛ւնը մի հընդահարկ :

կուսակցությունը—
ուսե՛րն և միլիոնավոր ,

սեղմած իրարու
սլիբկ ու ամուր :

կուսակցությամբ—
չենքե՛ր ենք
յերկինք միտում՝

լըռնում ,
բարձրացնո՛ւմ ենք
մենք
իրարու :

կուսակցությունը—
վողնաչա՛րն է
դասակարգի :

կուսակցությունը—
անմահությունն և մեր մեծ զործի :
Նա— միա՛կն և ,

վոր ինձ ,
չի՛ դավաճանի :

Այսոր զործակատա՛ր եմ ,

խոյն վաղը
յես

թաղալորոն թյուննէ՛ր

քարտեղից կը ջնջեմ :

Ուղե՛կը դասակարգի ,

գո՛րծը դասակարգի ,

ս'էժը դասակարգի ,

փա՛ռքը դասակարգի ,

սհա՛ թե ինչ ե

կուսակցությունը մեր :

Կուսակցություն ե Լե՛նին—

յերկըրյալ յեղբայրներ .

Մայր—սխառմության համար

վորի՞ արժեքն ե ավելի :

Մենք ասում ենք— Լե՛նին ,

և կուսակցությունն ենք

հասկանում ելի ,

ասում ենք մենք

կուսակցություն

և հասկանում ենք— Լե՛նին :

Դեռ երս ,

վորակս սար՝

գլուխներ թաղակիր

և բուրժուաներ

սեռեալում են՝

ստեա՛

ձըմեռը արեւմտիկ :

Բայց

այրումը

բանվորական լավայի

արդեն

կուսակցության

կրթութիւն

հորդում ե դեպի վեր :

Ի՛նչ ե հոնովարի :

Գիտութիւնը չի նային վերջ :

Ընկնում ենք՝

ցարական կապարովը հընձված :

Վաղորմածության մասին

ցարի

ավարտվեց

դառանցանքը դիվային

Մուկեհեյան սպանուլ ,

պայթյունով Յուսիֆայի :

Բա՛վ ե՛

հալածանք

զրույցներին կողմնակի :

Բարձրացան

զենքերով

երե՛նք ,

պրհանեցիք :

Թքվում եր՝

խելո՛ւյն հենց

դահլը կըտապարվի ,

խել հետո

բուրժուային

բազկաթոռից կըբցենք :

Յեզի Խլի՛ւն այստեղ ե :

Նա որը որին

ապրեց

բանջորենքի՛ հետ

թիւին այդ հինդ :

Նա կանդնած ե

կողքի՛ւ ,

բարիկապո՛ւմն ամեն—

և ապըստամբու թյո՛ւնն ե

վարում անվըրհա :

Բայց տաբաժիկց

չուտով

խորդախ մի լրիկ—

«Ապատու թյուն ե» :

Կապում են մարդիկը—

բանտիկ ,

ապտըզգամը հանեց

ցարը

մանկֆեստիկ :

Խիկ ապա՝

«ապատու թյուն»

մեղրաչաբի՛ց հետո՝

բանտիկները

հասերը ,

յերգերը հասուն

խեղդեց

թնդանոթի վարսոն

իր բասում :

Բանջորտկան արյա՛ն մեջ

լո՛ւ էր տալիս

ազմիրալը ցարի—

Դուբա՛սովը պատժիչ :

Թքե՛նք

ըստիտակ այն տիգմի յերեսին ,

վոր բարբաջում ե

Ձեկայի՛

դադանության մատին :

Տեսե՛ք թե ինչպես՝

արմունկները կապած՝

մահո՛ւ չափ

ծեծում են բանջորենքին :

Ռեակցիան կատաղեց :

Խնտելիկենտիկներ լքված՝

ապտկանում

ամե՛ն ինչ ,

վախչում են ամենի՛ց :

Սուրբեցնում

և ի՛նքն եւ

ջոկում դիտելիքներից՝

Կուսակցությունը ջարդված

Համախմբում եր

նորից :

Նայել՝

դործադուլնե՛րն են

բարձրացնում տարին

քիչ ե՛ւ—

և սպըտամբությանը

կըմտանաս

եղի՛ :

Բայց ահա՝

բարձրանում ե

տարիներից

Նա՛—

տասնորոշելով դու սարսափելի :

Այսպե՛ս են գրում—

վոր զինվորը՝

իբրև,

իրեն չիրուխը յերբ վոր ծրխ՝

Հին արշավի՛ մասին

կըղրուցի—

բայց թե՛

մասդացի՛ն այս համաշխարհային

վո՞ր Պլինան ,

կամ Պալտաւան

կըհամեմատվի :

Իմպերիալիզմը՝

մերկությամբ անամոթ՝

ցըցած վորովայնը՝

սարքած ատամներով ,

և արյան ծովերը

իր ծընկիցը հետ՝

խժռում եր յերկրներ—

ցըցում սըվինն ի վեր :

Իր չուրջը—

քըծնողներն իրա—

հայրենասերներ—

հարմարվող սրիկա՛—

դըրում են ,

լըվալով ձեռքները մատնիչ ,

— Բանվորնե՛ր ,

կըռվե՛ք ,

մինչ արյան կաթիլը

վերջին :

Յերկիրը—

սա՛ր վորպես

յերկաթե ջարդվածքների ,

իսկ մե՛ջը

սկստառն ու ծըվենը մարդկանց :

Յե՛վ ամբողջ այս տանը

խեղադարների

լոկ Յիմմերվա'լդն ելալ
ուշիմ ու պայծառ :

Լե'նինը
այստեղի'ց հենց՝
ընկերներով մի բռնո ,
յեւալ աշխարհի' վրա ,
բարձրացրեց ամուր ,
մտքե'րն իր ,
վոր վա'ռ եյին
հրդեհներեց բոլոր՝

իր ձայնը ,
վոր զի'լ եր ,
քան ամեն
ոմբաճղության վորոտ :

Այնտեղից—
միլիոններ ռաբակոծումը
նրա աղանջին ,

և վաղը
հարյուրհազարաթուր
հեծեւադիւղի ,

լոկ այստեղից—
մի մարդ՝
ճաղատ ու այտոսկրոտ՝

ընդդեմ
այդ անհաշիւ
թընդանոթի ,
թըրի :

— Զինվորե'ր ,
բուրժուլը
դաւլածանում , ծախում ,

դեպի Դիլի'նա ,
թյուրքի' դեմ
և վե'րդեն և ուղարկում :

Բաւաղա'ն և .
դարձընենք
կըռի'վը ժողովուրդների—

Քաղաքայիական մի կըռիւլ :
Բաւաղա'ն և
թաւա'նը ,
մա'հն ու վերքեր—
չունեն ժողովուրդները
մեղքե'ր

Ընդդեմ
բուրժուազիայի՝
ամեն յերկրի—

պարզե'նք մենք
դրոշը
քաղաքայիական կըռիւլ :

Կարծիւմ եր .
թե հանկարծ
թնդանոթ—վառարանում

կըրա'կ կըրկըրչատ—
կըրկընչացնի նեխածք ,
ու հետ— դու դընա

ու վորոնիր մարդկանց :

Գլենա ,

և հիշի՛ր նըրա

անուն—աղլանուն :

Վոկորդներով թնդանաթևերի

վստնացող ,

չաչող

գոռո՛ւմ եյին յերկըրներն

երարու .

— Ծունիկի՛ վոլորվի՛ր :

Վրովեցին—պըրծան .

բայց չըկա՛ր հաղթող—

և ի՛ննինը միայն

հաղթեց ըստրին :

Քանդվե՛լ և քո հունը ,

խմպերիայիդ .

Մենք

մաշեցի՛նք համբերությունը

հրեշտակային :

Դու ,

ապըստամբ Ռո՛ւսիայով

հեղքվել ևս խխտ—

Թափրիկից

Արխա՛նգելսկ հյուսիսային :

Չըկարծեք՝

խմպե՛րյան— մի հայլ և իսկ :

Իչխանությա՛մբ իր յերկըլլիանի

նա—

մի արծի՛յ և

կըտուցալ՛ոք :

Իսկ մե՛նք ,

դե՛ն ևնք թըքել

դինա՛ստիան անցորդ՝

ինչպես ծըխախտի մի

մընացորդ :

Հըսկա

և ծածկված

արյունե ժանդում ,

ժողովուրդը ,

քաղցած ,

անչալվար ,

Պոռհուրդների՞ն կըդիմի ,

իմ—

ինչպես հընում—

քուրժույի՛ համար

կըհանի

կրակիցը

չաղանակ :

— Քանդե՛ց

ժողովուրդը

կապանքը ցարի :

Ռուսաստանում— իրթորի՛կ ,

Ռուսաստանում — ամպրոպ, —

Պարզաց

Վաղելիքը Իսկ' չը

Շփեցա՛ր խոյում,

Պարզաց լրագրերի՛ց,

Հուլմունքո՛վ,

դողո՛վ:

Բայց ի՞նչ կը հաղորդի

պատառ լրագրի:

Ս, թե սովանալով

դեպի յեթե՛ր ճեղքես —

այնտե՛ղ,

ապրտամբած բանվորներին

ողնե՛ս.

Միտ՛ի իր ցանկությունն եր

միտի իր միտքն եր այս:

Մեկնե՛ց —

կուսակցական կամքի՛ն այդ

հրնալանդ:

Գերմանական վաղոն —

կընիքը դերմանակա՛ն:

Ո՛ր, — յեթե իմանար

Հոհենցո՛լլերն այն,

վոր ոս՛ւմը եր ինի՛նը

և նըրա՛

մոնա՛րխիայի համար:

Պիտերցինե՛րը

զեռ հ'ըս

համբուրվո՛ւմ ելին՝

մանկա՛ն պես ցատկելով:

Բայց

ժողովե՛նույ կարմիր

հաղի՛վ պարագայովորմած՝

Նե՛սկին —

արդեն վրտոտ՛ւմ եր

դենեբալներով:

Յեվ քալլ առ քալլ

կըզան,

կըհասնեն վերջակետին,

կըհասնեն

և սուլոցի՛ն վոտիկանական:

Արդե՛ն

ըսկսում են ցուցե՛լ

ճանկերնի՛ն

բուրժուաները

թաթերի՛ցը իրենց

բըզտոտո:

Քսկզբում մանրո՛ւնքը —

ձկնկիթ վոնց վոր —

հետ խոչորենե՛րը՝

չարտից մինչև խամսան:

Հետո Դարզանե՛լուին —

Կուտական անունն իր Միլլոնկով,
 Հետեւի՛ց եւ
 Միլլոնկովին եւ դուռում
 թաղաղըրման չուքով:
 Պրեմյերը
 վո՛չ թե իշխանություն—
 այլ ձեռնադրածո՛ւմն եւ նրբին:
 Սա—
 Հո նարեւո՛ւմ չի՝
 Կսպիտ:
 Որիո՛րդ եւ ուղղակի—
 զբնա,
 Եւ չո՛յլի՛ր:
 Սարքում հիսթե՛րիկա
 Եւ թեհորո՛ւլ իրա
 յերդում եւ զի՛ւլ:
 Դեռ եւ՛րս
 ցո՛ղ անգամ
 չե՛ր քնկեւ
 մեղ
 Փեարվարյան
 աղատությունի՛ցն այլ հին:
 Իսկ
 մեր դեմ
 պաշտպանողականե՛րն
 ատան ճիպոտ:

«Ժողովո՛ւրդ բանլոր,
 հառա՛ջ դեպի Փրոնտ»:
 Յեւ այս տեսարանին
 իբրեւ մի լրացում՝
 մեղ մտանդե՛նի՛րն անուլ—
 Եւ մինչ
 Եւ հետադա—
 մեր չո՛րջը պահակախո՛ւմբ՝
 Ես-եր Սալինկովներ,
 Ըստոր մենչե՛կներ՝
 վորպես ուսյալ կատու:
 Յեւ այս քաղա՛քը—
 վոր
 ուռչում եր ճարպերից—
 Նե՛ւա դեպի Կողմով
 Ֆինլանդ կայսրանից
 Վի՛րորդսկով՝
 հանկարծ՝
 մըտալ զրահապատ:
 Յեւ չո՛ղմն
 ուժեղ ու թաքմ
 կըրկին
 Վրվրապատ ալիքը
 հեղափոխության
 հանեց յերկինք:
 Հոռո՛ւմ են
 բըլուղ եւ կեպինե՛ր

Արտեմիոն դեպի .

«Արտեմիոն մեզ հետ է .

Արտեմիոն

կեցցի» :

— Բնակեցե՛ք ,

և գլխավերե՛ք հարյուրյակները
առա՛ջ պարգևաց իսկ

ձե՛ռքն իր—

ձեռքն առաջնորդող :

— Նետե՛նք ևս—դեկ—ության

մաշված ցընցոտին :

Կորչի՛ իշխանությունը

Համաճայող :

Կորչի՛ իշխանությունը

կապիտալիստի :

Մենք—

ցածի խավերի

ձայնն ենք հրդուր—

ժանդարմա՛ն ցածի

վո՛ղջ աշխարհի :

Կեցցի՛ կուսակցությունը

կոմունիստ կառուցող ,

Կեցցի՛ աղքատամթթյունը՝

հանուն խորհուրդների :

Յեւ ռուսների՛ն անդամ՝

առաջն ամբոխի՛ ապհա՛ար ,

հենց աշտե՛ղ

մեր դե՛մ ,

մոտի՛կ աշխատեա

բարձրացալ՝

վորսեա մի դործ ,

և սլարդ և կառուցվող ,

անհասանելի խոսքը՝

«Սոցիալիստ» :

Աշտե՛ղ հենց՝

հետեւում սուղող վալուները ,

վալող հորիզոնում ,

վողջ հասակով մեկ—

աշխատավորակա՛ն

դալիք

կոմունիստ բարձրացալ—

առանց բուրժուաների՛

առանց սլուլետարների՛

առանց ըստրուկ և տեր :

Համաճայողական ,

վոյորուն

վեկերի հաստության

իջնում ելին

կացնի՛ պես

խոսքերն իլլիզի :

Յեւ ճառն ընդհատվում էր

մոտենալի վրա՝ քննելով .

«Ճի՛շտ ևս դու ,

Արտեմիոն ,

ժամանակն է ,

այո՛» :

Տո՛ւնը՝

վտանաթափահարմա՛ն համար

Քչե՛լ շինակայային*) նվերված՝

Այժմ—

հալածատե՛ղն և բանվորության :

Այնտե՛ղ և հոսում

բաղմությունը հոժ .

կոփվո՛ւմ են

այնտեղ—

գարբնոցում Լենինյան :

«Կե՛ր դու անանասը ,

ծամբ՛ր աքարներ ,

բուրժու՛ւյ , քո սրահասը

գալիս և արդեն» :

Տիրակա՛ն աթոռում

նըստածներին դեպի

արդեն մաղլցո՛ւմ ենք ,

ասում .

ինչպե՞ս էք

և ի՞նչ էք վերստում ելի :

Բարձրացրինք ձեռքներըս

*) Պարսկերէն

հուլիս ամսում ,

չոչակեցի՛նք կսկորդը ,

տըլինք վորներին :

Իսկույն

ատամնե՛րն իր

բուրժույք ցըցեց .

— Սարուկն աղատամբե՛լ և :

Ջարդե՛լ , մըտրակի՛ տակ ,

անե՛լ արնախե՛ղի :

Յե՛ւ Կե՛ր եհակու ձեռքը

չարժում են հրամանով՝

չտապե՛ք , Լենինին

նըչան դըրեք :

Նորի՛ց

կուսակցությունը

անցավ ընդհատակ :

Իլլիէը Ռալլիվո՛ւմն և

Ֆինլանդիայումն ,

ահա՛ :—

Բայց վո՛չ մի տանիքը

վո՛չ դա՛ չալ ,

վո՛չ դադա՛ն

առաջնորդին

չե՛ն հանձնի

բանդիտներին աղահ :

Չե՛ր յերևում Լենինը՝

բայց մոտե՛կ էր նա :

Այն բանից,
թե զործերն ինչպե՛ս են բնթանում՝
յերևում ե
 ընթացք տրվող
 մի՛տքը ներս,
յերևում ե
 զեկավար
 ձե՛ռքը Լենինյան:

Իւրիչի խոսքերի՛ համար
 հոգն արվարմանդ,
ընկնո՛ւմ են
 և խելոյն
 տճում ե զործ,
և արդեն,
 բանվորի ուսերի՛ն հավասար՝
ուսե՛ր կան—
 միլիոնավո՛ր զյուզացոց:

Յեւ յերբ
 մնացել եր՝
 յեղնել բարիկադ՝
չարաթնե՛րի շարքում
 ո՛րը նշել—
Լե՛նինը
 ի՛նքը
 յեկամ Պետրոպոլսդ,
— Ընկերներ՝, 76

բավական՝ ե զործը քաշքրչել:
Ճընչումը կապիտալի,
 սովը հրեշտակը,
ինտերվալնե՛ցիան զողջին,
 բանդիտի՛ղժը սաղմի
բա՛լ են:
 Կերևան
 ըսպիտակ, քան խալեր՝
հնազույն պատմութ՛յան,
 տատիկի մարմնի:
Յեւ աշխաղից
 որերի՛ն ալդ՝
 նայելով զեղի հետ—
զընթիւնը
 Լե՛նինի
 կըսանես զու նախ:
Դա ե՛—
 ստրկութ՛յան
 հաղարամ յակներեց ի վեր՝
կոմո՛ւնայի
 դարերին
 չողացող մի զաղաթ:
Կանցնեն
 ստրիններն ախտովա ծանրութ՛յան,
կընթացնի տարիներն 77

ամառը կամուռնայի,
յերջանկու թյո՛ւնն էլ
հըսկա
պլտուղի՛ քաղցրությամբ,
ծաղիկները՛յ հոկտեմբերյան
կարմիր
կըհասնի:

Յե՛ղ աշնո՛ւմ,
աչքերից՝
լենինյան պատգա՛մն ընթերցող՝
դեկրետները
դեղնած
յերեսներ թերթեղիւ՝

կըցայտեն
արցունքներ—
դուրծածուծի՛ց հանված,
և արյո՛ւնը՝
հուղմունքո՛ւմ,
կրկնողիլ քունքերին:

Յերբ յես
իմ ասլըա՛ծն էմ
դումարում ի մի՛
և փընտռում որերում
ո՛ր պայծառագույն՝
հիշո՛ւմ էմ յես միշտ
ո՛րը մի և նույն,—
առաջի՛ն այն որը՝

հոկտեմբեր քսանհինգ՝
պայծառները ճայթճու՛նն է
խրվում
սփիններով—
նավաստիք
ռումբերով
խաղում են զնդակ.
վորոտմունքից
զոզո՛ւմ է
Սմալնին վրդով:
Յածում՝
զընդացրորդները—
փամփուշտապա՛տ:

— Ձե՛ղ,
ընկեր Ստալի՛նը
կանչում է ըշտա՛լ:
Դեպի ա՛ջ,
յերբո՛րդը,
այնտե՛ղ է նա,
— Կանգ հառնե՛լ,
ընկերներ:
Ինչո՞ւ յեք կանգնած:

Նըստե՛ք բրանեվիկներ
և դեպի պոչտա՛մտ:—
— Պատրա՛ստ ենք,—
զարձան արագ

Է միայն

Ժաղաղկենում նալատորմյան

«Ալբրա» խոսքը

լամպի տակ շողաց :

Մեկը սըլանում է

տանելով հրաման ,

մեկը միացել է

վիճողների խմբին՝

մեկը չիկացնում է

հրացանի փակաղակ—

հրացանն իջեցրել է

իր ձախ ծունկին :

Այստեղ ,

մյուս ծայրից

միջանցքով այս հըսկա ,

կողքահանց

անցավ

Լե'նինն

աննկատ :

Արդեն

Իլլիչի' կողմից

մարտի տարված .

բայց դեռ

չըճանաչող

նըրան՝

ըստ նըկարի ,

հըրո'ւմ էյին իրարու .

հըղմ'ում՝

ածիլուց էլ սուր ,

վինվորնե'րը

իբար

խայթո'ւմ էյին կըծու :

Յեւ այս յերկաթե' ,

ցանկալի' մըրիկում

Իլլիչի' չը՝

կարծես թե՝

մինչեւ իսկ քնատ՝

բայցո'ւմ էր ,

կանդնո'ւմ

միբճում էր

աչքը կկոցուն՝

ձեռքե'րն էլ

մեջքի'ն իր

ծալած դեպի հետ :

Յեւ տես՝

տուաղո'ւլ ,

միբնո'տ մի ջահելի

հաւե'ց նա

իր աչքն

հարվածող անվրե'ս—

ասես՝

նըրա սի'րտն էր ,

խոսքերի՛ տակ հանում ,
ասեա՛

Փրազների՛ տակ
նրա հողի՛ն
բացում :

Յեւ յեւ գլխոյն՝
վոր ամե՛ն ինչ
պա՛րզ եր ,
բացա՛ծ ,

վոր աշի աչքո՛ւ վր
վորապիւնց հաստատ
թե հեկեկա՛նքը Փրոնտի ,
թե ճիւղը դուռը պարտ ,
թե կա՛մքը Պուտի՛ւրովն ,
թե կա՛մքը նորեկոյ՛ն :

Նա
հարցաւ ինչո՛ւ նահա՛նդ եր
իւր դանդում չըջում ,

կըրում եր նա
մարդկանց
մինչ մեկ ու կես միլյարդ :

Նա
կըչոնց
աշխարհը—
հենց մե՛կ իսկ զիշխում—

իսկ առաջնորդ .
— Բոլորի՛ն .
Բոլորի՛ն . . .

Բոլոր աշի

Փրոնտներին
արյունով արբած՝
ստրուկներին՝
բոլոր տեսակներին—

վոր
ստրկությա՛ն եւ տրված
հարուստներին :

Իշխանությանը խորհուրդներին :

Հողը դուռը պարտ :
Հա՛ցը քաղցածներին :
Խաղաղությա՛նը ժողովրդին :
Վարդացին
ասին

բուրժուաները .

— Սպասե՛ք ,

ձեզ կըվորապանք—

փորներն եւ ընկերներ
ծանրակշիւ փաստից—

ցո՛ւյց կըտան դեռ
զբանց
Կոտնիլովն եւ Դուխանին ,

ցո՛ւյց կըտան դեռ
զբանց
Գուչկովն ու Կե՛րեհովին :

Բայց Փրոնտն՝
առա՛նց մարտի՛ն
խոսքերը Լենինի

Իսկույն դըրավեցին—

Վոդոդեցին

դեկրետները

դյուղեր,

քաղաքներ,

և վառեցին

մինչև՝ իսկ

սիրտն անդրադետի՝

Մենք դիտենք,

վոր վոչ թե մե՛ղ

նըրա՛նց են ցույց տվել,

ի՛նչ վո՛նց ե պատահում

այդպիսի

մի «դեռ»:

Մոտիկից մոտիկի՛ն են

խոսքերն անցնում,

Մոտիկից՝ հեռուների՛ն—

և սիրտ են պայթեցնում:

«Սաղաղությունը խրճիթներին

Յեվ պատերազմ,

և պատերա՛զմ

և պատերազմ պալատներին»:

Ամեն զա՛յոդում

և ամեն ցեխում

դընում եր մարտ:

Դո՛ւրս եյին ածում

քաղաքներիցը՝

վորպես սխեռ

Իսկ հետևիցը՝

աղնվակա՛ն այն

լույսավառվո՛ղ այն կալվածքնէլ լից՝

ուղեկալներ եր

նշում

քայլվածքը հսկամբերի:

Հողը

վոր վոս՛ցն եր նրա խոշտանգման,

հանկարծ՝

այդ հողը՝

վոնց հացը կապոցից,

բլուրներով լավոր,

առուններով աչան,

վորպես մի հողակոշտ՝

վերցրեց մեկ դյուղացին:

Մանժեախիկները

ակնոցավոր՝

խորխուլով դայրույթը դուրս՝

սողում եյին աչնակ,

ուր թաղավո՛ր կար և կո՛մս:

Բա՛ց ե համբան:

Իսկ մե՛նք

խոհարարուհո՛ւն ել

ամեն

կսովորեցնենք,

պետտ թյունը

կատավարել:

Ջպրո՛ւմ եյինք,

առ այժմ
 արտադրանքովը ոտացլայի :
 Գերմանացու աղանջին եր
 խրամատից՝
 Թռչում .
 — Ժամանակն ե տվարեղու :
 — Դեպի յեղբայրացու՞մ :
 Յեւ Ֆրոնտը՝
 ցըրվում եր՝
 դեպի վաղսն խրխունջ :
 Այսպիսի հոսանքը
 բռնով
 կարգելակե՞ք :
 Թյում եր՝
 մեր նավը
 կողքին կըթեքվի—
 Վիհհեմի սաղուղ՝
 Նիկոլայնի՛ց խթանեղ՝
 կըջնջի
 սահմանը խորհրդային յերկրի :
 Յեկան ե նս-եր-ներ՝
 պլաչչե՛րն եյին բացել—
 վորսում եյին փախչողին՝
 խոսքերով ցանցե ,
 ասպետորեն
 քաշում եյին
 հիմար սրիկներ—
 զեղեցիկ ե՝

ղրահավոր հրեհներին ջարդել :
 Իլլիէն՝
 աքլորացողներին
 կանչեց հնչեղ .
 — Տեղից չջարժվե՛ք :
 Թող բեռնի՛
 կուսակցությունը
 ե՛ս մի բեռ .
 Ղաղարը խայտառաղ՝ Բրեսլի
 կառնե՛նք :
 Տարածություն կորցրել—
 Ժամանակ եսք չահել :
 Վորպե՛կսդի
 ղաղարում այդ
 մենք
 չըկոտորվենք ,
 Վորպե՛կսդի ղլտենանք
 — հարվածել կարողին—
 Ձե՛ղ ,
 մարդանքի փոխարեն
 դիտակցությամբ ղլնե՛ք ,
 Շարվե՛ք շարքերումը
 բանակի Կարմիր :

Պատմաբանները
 հիվաղանկար ոլակատը կըհանեն .
 — Վայ թե՛

Տիւրքի և սա,
վաղ թե՛

վա՛ղ :

Իսկ մե՛նք,

ճանաչում եյինք

հենց այդ ճիւղիկին՝

նրա բնական մեծութեամբ ամբողջ :

Գալիս եր Դենիկիներ :

Նետեցի՛նք Դենիկիներն ,

վոր յերկ

ամբալեր ամէ՛ն մի ոջալի :

Ահա և Վրա՛նդելը—

վտխարինե՛ց Դենիկիներն :

Տաղալեցի՛նք բարոնին ,

բայց յեկավ մի Կոլչակ :

Խժո՛ւմ եյինք

ծառերի կեղեր չոր ,

ճահի՛ճն եր

ոթեւանը յիշերային ,

բայց քայլո՛ւմ եյինք

միլլիոններով՝

և մեր ճակատին—

ասողն եր կարմիր :

Յեւ ամեն մեկի՛ մեջ

Իյիչը կար—

հողո՛ւմ եր

ամեն մի

մարտիկի մասին—

Ֆրոնտում ,

վոր վերվել եր տասնըմեկ հազար

վերստ—

չըջաղծի հետ միասին :

Տասնըմեկ հազար եր՝

չըրջաղծով—

Իսկ ինչքա՛ն եր

լայնքով ու

եր յերկայնքով :

Ամէ՛ն տուն

պետք եր դրոհել հարվածով՝

թըչնամին

դարպասների՛ տակ

մտել եր թաք :

Լրտեսո՛ւմ են

Ես—ե՛ր—ն ու մոնարխիստն

անքուն—

Խայթո՛ւմ են

վոնց ոճը ,

հանկարծ են դարկում :

Գիտե՞ս

Միխէլսոնի

դավոդի

ճամպան :

Կրգըտնես՝

արլան հետքերով՝

Իյիչի վերքի՛ցը թափված :

Նըշանառո՛ւմ է

Նս-եր-ը՝

վո՛չ աշնքան ճիշտ :

Հակառակ ծայրովը՝

իրե՛նց խկ

քունքին :

Բայց ումբից ,

ատրճանակից

ավելի՛ յե խխտ

պաշարումը սոսի ,

տիֆի ավերմունքի :

Ճանճը—

սլըսըսվո՛ւմ է

վըրան վշրանքի

և կո՛ւշա ե— ավելի

քան մենք—

տաանս թը թվին :

Հանուն մի քառորդի՛ ,

կանգնում եյինք հերթի՛

վաղոցներում , ցրտին ,

ցերեկով

և մութին :

Կուղեք՝ բանտարկե՛ք ինձ ,

կուղեք՝ վռնջացրե՛ք—

զա՛վուղը՝ կարտֆիլի՛ տեղ—

չեն ե՛լ խղճում .

հավաշինարա՛նն ել

տասակորսում

հրահանի՛ սկստճառով

վընչո՛ւմ եր ,

ճըղղո՛ւմ :

Իսկ կուլակների՛ մոտ

և թխլա՛ծք կա

և յուղ

կուլակի հաշիվը

սլա՛րղ ե ,

կտրո՛ւկ :

Բաքցնե՛լ ցորենը ,

նիկոլայան ղրամներն ու

կերենկաները

պահել կըճուճում :

Այստեղ սկե՛տք եր—

վո՛չ թե

մոմե քրնքչու թյուն ,

այլ ճղմո՛ւմ :

Կիտե՛նք մենք—

քա՛ղցը

ջընջելու յեր

ամբողջ ճակատով :

և Լե՛նինը

կուլակի՛ դեմ

յեղալ այդ կովում

պարենտուրքերով ու

պարենջուկատով :

Այսպիսի ժամանակ

խո՛սքը «դեմոկրատ»

«Դո՞ւք հիմար դիտո՞ւմն եր,
 վոր կանցներ:
 Զարկո՞ւմ ես՝
 ուրեմն աշնակէս պետք ե զարկել,
 վոր փողոցը
 թըջվի՛ թող իր տակ:
 Ֆանալի՛ն ե հաղթության—
 զիկտատու՛ւրան յերկաթե:

Մենք հաղթեցինք,
 բայց ահա
 ճեղքվածքներով՝ մենք մենք,
 կանդներ ե մեքենան—
 բոլորքը պատռտա՛ծ:
 Յլի՛ք բեկորների:
 Պաստա՛ս ցնցոտված:
 Վողողեցե՛ք, դնացե՛ք:
 Առե՛ք ե լվացե՛ք:
 Նալահանդիսալ ո՞ւր ե:
 Զարգվել են փարոսներ:
 Ճոճվո՞ւմ,
 խաչածեւո՞ւմ ենք
 ալիքը կայմերով:
 Յե՛վ ա՛ջ կողքի վրան
 նալը պիտի չըջվեր՝
 հարցուր միլիոնանոց

գյուղացիական բեռով:
 Հըրճվո՞ւմ եյին թշնամիք,
 վոռնո՞ւմ հրճվանքով.
 Բայց Իլլի՛ն՝
 ինչպե՛ս վոր
 լուկ ի՛նքն եր ընդունակ՝
 հանկա՛րծ՝
 զեկի անի՛վը
 զարձրեց նա մի կողմ,
 միանգամի՛ց,
 քլասի՛ն հորիզոնամաս թեքվածքով:
 Յե՛վ խակոյն տիրեց— անգորր,
 մինչե՛ւ իսկ,
 զարմացնող:
 Կըրո՞ւմ են գյուղացիք
 հացը
 նալահանդիսալ:
 Յուցանակներ յովորական,
 ամե՛ն մի տեղ.
 — Վաճառո՞ւմ,
 — դնո՞ւմ—
 և ՆԵՊ:
 Լե՛նինը իր աչքը կըկոցեց,
 ասաց.
 Նորոգվե՛ք, հապա.
 վարժվեք արչինին՝
 չվարժվողն ե վատ:
 Իսկ հողնած զորախմբին

ալի՛ն եր ուրորում :
 Մըրիկին վարժվա՛ծ ենք,
 Ի՞նչ նենդություն ե դա :
 Յո՛ւյց տվեց Իլլի՛նը
 ծովախորշը խոր .
 Յեւ իեալ .
 Կառան—դողումը—
 դանըվեց .
 Պորհրդային մեր մեծ
 սկսուեթյունը հզոր
 մտավ
 խաղաղ շինարարության
 նախահառույց :
 Յեւ լե՛նինը,
 վոր նորոգի
 ճեղքերը նավի՛
 Կըում եր
 հենց ի՛նքը
 փայտ ու յերկաթ :
 Տըեստներ, խանութներ
 և կոռպերատիվ
 բարձրացնում եր,
 սաղացնո՛ւմ,
 վոնց թիթեղնե՛ր սողսլատ :
 Վաւվեցի՛ն լույսերը
 տախտակամած ին—
 լե՛նինը
 չտո՛ւրման ե դառնում կրկին :

Ա՛յժըմ՝
 զրո՛հից ու կոփամարտից
 կանցնենք
 աշխատանքային սլաշարումին :
 Մենք հե՛տ քաջվեցինք՝
 հաշվելով ճշտվի .
 Ով ալլատեովե՛լ ե՝
 նեակ՛ք նրան
 ծով :
 Նահանջն ալարտվա՛ծ ե :
 Այժըմ Հառա՛ջ :
 Երկաթե՛լ,
 զորախումբըդ դեպի նավակո՛ղ :
 Կոմունան— դարե՛ր :
 Ի՞նչ ե տառամայակը
 նըրա հանդեպ :
 Հառա՛ջ :
 Կծածկվի՛ անցյալում
 փոքրիկ մի նե՛ղ :
 — Առա՛ջ ենք շարժվելու
 հարյուր հեռ դանդաղ :
 Բայց հաստատ ու ամուլ՝
 միլիոն՛ն անդամ :
 Մանր տարերքի՛ տակ
 մանր բուրժուազան՝
 կրկին
 դեռ տարուրերվո՛ւմ եր
 ծրվանքը դադանի ,

բայց անդորր ամպերը՝
 կայծակով հղի՝
 լուսով՝ և յին—
 համաշխարհային,
 հղովը ամպերով:
 Թընամբին
 լուսաբինով և
 նորացած թշնամուն,
 բայց մի ոք՝
 յերկրով
 կըլտունը յերկինքների:
 Իսկ այլ՝
 ամբողջ լավ և
 անհիշ իրականում,
 քան ամյու մասին
 դըրել:
 Ս' յժմ՝
 յերբ խմով ենք,
 կամ թե՛ խմում ենք,
 կամ
 հաշից դնում ենք
 դործարանն ընդհանուր—
 մենք ղխակներ՝
 սրբաբաններ և տարեկ
 հաղթություն—
 և Լե'նինն և
 հաղթությունը

կաղմակերպում:
 կոմիտեերից՝
 մինչև կոպե'կը ղնդուն—
 նո'ր պղնձից կտրած՝
 մանգաղով ու մուրճով—
 մե'կ
 և չըզրված ետպակ'յն և հրնչում—
 քայլեր'ն Իլյինի՝
 հաղթանակից հաղթանակ
 նվաճող:
 Հեղափոխության իրերը
 ծա'նր են
 և մեծ.
 չե'ս բարձրացնի մենակ—
 վո'տքը կըլթեքի,
 Բայց Լե'նինը
 առաջինն էր
 համասարների մեջ՝
 ուժովն իր կամքի,
 լծակներով մտքի:
 Յե'նով են յերկրներ՝
 մեկ-մեկու հետքից.
 այլ ճե'ռքն և Իլյինի
 ցույց տվել ճիշտ.
 Ժողովուրդներ
 սպիտակ
 և սև
 և դեղին

՝ չարժվո՛ւմ են

գրոչի՛ սաակ

կոմի՛նտերնի :

Անհողգողգ սյունե՛րն ել

խմպերիալիղմի—

բուրժուաներ՝

յերկրամասերումը հինգ՝

առնում քաղաքավարի

թաղ և ցիլի՛նդը

բարեւո՛ւմ են

խորհրդային

պետութ՛յանն Իւլի՛չի :

Մեղ չեն վախեցնի՛

նրանց

ջանքերն ու վուլթ՝

դնացքն աշխատանքի

սուրում և առաջ—

և հանկարծ՝

լո՛ւրն այդ հարյուրավուլթ—

Իւլի՛չը

ստացել և կաթւած :

III

Յեթե

Ժանդարանո՛ւմ մի

ցուցադրեյին

արտասուք թափող

մի բոլչեիկ՝

այնտեղ

վո՛ղջ որերով

բերանբացները

կցցվեյին :

Չե՞ վոր

նմա՛ն մի բան

դարե՛րն իսկ չեն տեսնի :

Ասողե՛ր են հնդաթե

մեր ուսերին դադել

դինվորական—սլաներ :

Մամոնտովի՛ վոհմա՛ղը

մեղ

մինչև գլուխ

Հողում
կենդանի՛ յե թաղել:

Մեղ

Հնոգո՛ւմ շողեքարչի
ճապոնացիք վառել,
Հալել են մեր բերնում
կապարն,
անա՛ղը շեկ,
Ու վռոնացել են չար.
— Հրաժարվեցե՛ք:

Բայց

մեր կոկորդներից ալ՛վող
հնչել ե խոսքը մեր.
— Դոմոնիզմը, կեցցե՛:
Ամուր ալը պողպա՛տն էր,
յերկա՛թն էր ալը,
վոր աթոռ առ աթոռ
ու շարք առ շարք

լցվում էր

քսաներկուսին հունվար
Խորհուրդների Սիեզի
դահլիճը հնգաճարկ:

Նստո՛ւմ եյին,

նստո՛ւմ իրարու ժողիտ,

վճռում,

վոտքի՛ վրա,
մանրիկ դորժեր:

— Ժամանա՛կն ե,

սկսե՛ք:

Թող չճգճգվի՛:

Պրեզիդենտը, մի տե՛ս,

Ինչո՞ւ յե նոսրացել—

վոնց վոր հնճես:

Ինչո՞ւ յեն

աչքերը՝

ոթյակների՛ց ել կստ.

կալի՛նինին

ալը ի՞նչ յեղավ.

կանդնած է

հազիվ—հազ:

Դժբախտություն:

Անկարելի՛ յե:

Վո՛չ, վո՛չ լուի՛ր.

Իսկ յեթե նա...

վո՛չ, վո՛չ:

Ո՞վ կսպասեր դրան:

Առաստաղը

ադռավի՛ պես իջնում է մեղ վրա:

Իջան և դըլուխներ—

ավելի՛ իջեցրեք:

Դողդողացին հանկարծ

ու դարձան սեպուլչո

լույսերը՝

ջահերում հալչող:

Խեղդվեց

և դանդակի դրնդո՛ցը անպետք:

Հաղթահարե՛ց իրեն
Կալի՛նինը,
յեւա՛վ:
Արցունքը չե՛ս ծածկի
բեխից ու ալտերից:

Ու մատնեցին:
Փայլում են միրուքի շերտում:
Խճճվեցին մտքերը—

դոււլսը
սեղմում են պինդ,
արյունը յետում յերակում
դարկում և քունքին:

— Յերեկ,
ժամը վեց
հիսուն բույե անց՝
Ընկեր Լենինը
վախճանվեց:

Այդ տարին տեսավ,
ինչ վոր չե՛ն տեսնի
դարե՛րն անդամ:
Այդ տարին
դարերում կըմընա
վորպես տխուրթյան մի ավանդ:
Սարսափը
յերկաթից իսկ

դուրս քաշեց հառա:
Բոլշևիկները՝ շարքով
անցավ հեկեկանք:
Ծանրությո՛ւն ահեղ:
Բոլորն ել իրենց
մղում են դուրս

իմանան—
ինչո՞ւ յեն թաղցնում,
այդ յե՞րբ և ինչպե՞ս:

Յեվ՝
դիակասք մի վորպես,
դեպի փողոց ու նրբափողոց՝
Դուրս սողաց թատրոնը մեծ:
Սողո՛ւմ և խնդությունը—
վորպես խխունջ:

Իսկ վիշաք՝
վաղում և խելահեղ:
Վո՛չ արե՛, վո՛չ ծծա՛կ սառույցի:
Ամե՛ն ինչ,
միջովը լրագրային մադի,
ծածկել և ձյունը սև:
Հաբճակվե՛ց այդ լուրը
բանվորի վրա՝
իբ դադդյահի մո՛տ,
վոնց դեղա՛կ խրվի
մոքի՛ մեջ մարդու:
Յեվ ասես բաժակ մի՛
լցված արցունքով՝

Ի՞ր զործիքի՛ վրա
 ցած է հրդեհում :
 Մոտժի՛կն էլ
 Կյանքո՛ւմ իր
 չա՛տ բան տեսած :
 Եւ մահվան աչքերին
 նայած հաճախ,
 շրջեց յերեսը իր
 Կանանցից .
 բայց մատնեց .
 Կե՛ղտն այն ,
 վոր ա՛յտն ի վեր
 նա տրորել եր
 Բոռնցքով :
 Կայծաքարի՛ պես մարդիկ կային .
 նրանք նույնպե՛ս
 Իրենց շրթունքը
 խածում են սլինդ
 ու սկսում են այն ծոմուել :
 Յերեխաները
 Իրջացա՛ն—
 Ծերե՛ր վորպես
 և մանկա՛ն պես
 Լացին
 սպիտակամորուսներ :
 Վռռնում եր հողմը
 ամբողջ յերկրում—
 վորպես քնաղուրկ .

Ըմբո՛ստն այդ
 վո՛չ մի կերպ
 չե՛ր ըմբռնում ,
 վոր Մոսկվայի ,
 սենյակի՛ մեջ
 այդ ցրտասուն
 զազա՛ղն եր դա—
 հեղախոխության
 Է՛ հոր
 Է՛ վորդու :
 Վե՛րջ ,
 վե՛րջ ,
 և վե՛րջ :
 Բայց ո՞ւմ կհամոզես :
 Տե՛ս ,
 աղակին .
 և տա՛կն ապակու .
 այդ նրա՛ն են Պավելի՛ցիուց տանում :
 Քաղաքո՛վ ,
 վոր ինքն է առել տիրոջից :
 Փողոցը՝
 ասես թե վե՛րջ և խորունկ—
 աչնպե՛ս և ցավում
 և տնքում :
 Դովոյունով
 զրոհի՛ Հոկեմբերյան
 ամե՛ն մի քար

Այստեղ

ճանաչում է

Լեւնինին

լավ :

Այստեղ

ամեհը ,

վոր այս գրոշներն է

կարագարեւ ,

հղացել է նա' ,

կարգադրել է նա' :

Այստեղ

լսել է Լեւնինին

ամեհն աշտարակ ,

վոր հրում , ծխում ,

իր հետեից

ո'ւր ասեր՝

պատրաստ եր ,

կըզընար :

Այստեղ

ճանաչում է

Լեւնինին

ամեն մի բանվոր ,

նրանց սրտերը

փոխը

առաջն իր

վորպես ճյուղեր յեղենու :

Նա վարել է ի մարտ ,

խոստացել հաղթանակ—

և ահա ,

պրոլետարը—

դարձավ տիրակալ :

Այստեղ

ամեհն մի գյուղացի

անո'ւնը Լեւնինի

ավելի սիրով է դրել իր սրտում

քան թե

սրբերի իր տոնացույցում :

Նա' կարգադրեց

հո'ղը

դարձնել սեփական ,

վոր յերազել են

դադաղում իսկ

պապերը մահատանջ :

Կոմունարներն էլ

տակի'ցը

Հրապարակի Կարմիր

ասես չչնջում են ,

Սիրելի'դ մեր ,

ապրի'ր :

Մեզ պե'տք չե

մի բախտ ,

ավելի' սքանչելի .

կենդանը հարյո'ւր մարտի

ու կիջնենը գերեզմանը

հանգիստ :

Այժմ ,

Թե հնչեցին
 խոսքեր մի կախարդի՝
 վորպեսզի մենք
 մեռնենք,
 վոր նրան
 արթնացնե՛նք
 կրկին,
 ժողովներ շմբարտակը
 բացվելով կբացվե՛ր
 և յերգով
 դեպի մահ
 կնետվե՛յին մարդիկ:
 Բայց չկա՛ն հրաշքներ,
 և զո՛ւր ե՛ն հույսերը
 յերազային:
 Կան—
 Լե՛նինը,
 դադա՛ղը,
 և կորացած ուսե՛ր
 Նա մա՛րդ եր,
 և մինչև վերջ—
 մնաց մարդկային:
 Կրե՛ր նրան,
 պատժվի՛ր դու
 մարդկային վշտով:
 Դեռևս
 չե՛ն կրե՛լ
 ովկիանները մեր

այսպիսի մի մե՛ծ
 թանկարժե՛ք մի բեռ,
 ինչպիսին այս կարմիր դազադն է
 վե՛հ,
 վոր դեպի
 Արճաթյան տունըն ի վեր
 լողում է
 ուսերին հեկեկանք ու մարշի:
 Դեռևս
 պահա՛կ է կանդնած պատվո
 խառաքարք դվա՛րդեխան
 Լենինի մարզած.
 Իսկ մարդիկ՝
 արդեն
 ոպասո՛ւմ են շարքով
 Տվերակոյ,
 Դիմի՛տրիովկայի
 յերկարությամբ
 ամբողջ:
 Տասյոթ թվի՛ն եր—
 աղջրկանըդ
 հերթի
 չե՛յի՛ր զրկի
 մինչև՝ իսկ հացի,
 խանութը հարեան
 իսկ ա՛յս
 ցրտադո՛ւշն
 ահա՛վո՛ր այս հերթին

Թե հնչեցին
 խոսքեր մի կախարդի՝
 վորպեսզի մենք
 մեռնենք,
 վոր նրան
 արթնացնե՛նք
 կրկին,
 փողոցների ամբարտակը
 բացվելով կբացվե
 և յերգով
 դեպի մահ
 կնետվեյին մարդիկ:
 Բայց չկա՛ն հրաշքներ.
 և զո՛ւր են հույսերը
 յերազային.
 Կան—
 Լե՛նինը,
 դադա՛ղը,
 և կորացած ունե՛ր
 Նա մա՛րդ էր,
 և մինչև վերջ—
 մնաց մարդկային:
 Կրե՛ր նրան,
 պատժվի՛ր դու
 մարդկային վշտով:
 Դեռևս
 չե՛ն կրե՛լ
 ով կիանները մեր

այսպիսի մի մե՛ծ
 թանկարժե՛ք մի բեռ,
 ինչպիսին այս կարմիր դադաղն է
 վե՛հ,
 վոր դեպի
 Սրճմիտթյան տունըն ի վեր
 լողում է
 ուսերին հեկեկանք ու մարշի:
 Դեռևս
 պահա՛կ է կանդնած պատվո
 խոտաբարք դա՛մ ըզխան
 Լենինի մարդած.
 Իսկ մարդիկ՝
 արդեն
 սպասո՛ւմ են շարքով
 Տվերակոյ,
 Դիմիտրիովկայի
 յերկարությամբ
 ամբողջ:
 Տասյոթ թվի՛ն էր—
 աղջրկանը
 հերթի
 Հեյլի՛ր դրկի
 մինչե՛ իսկ հացի,
 խանութը հարևան
 իսկ ա՛յս
 ցրտադո՛ւշն
 ահալո՛ւ, այս հերթին

Բոլորն են յեկեկ
թե մանուկ,
թե հիվանդ:

Գյուղերը
շարվում են
քաղաքի՝ հետ
շաբաթ:

Մեկ— վիշտը արի՛ յե
մեկ— նման է մանկան մի
հեկեկանքի:

աշխատանքի հողը
անցնում է չքերթով՝
վորպես հաշվարկ կենդանի՝
լեւինի կյանքի:

Դեղին արեգակը
և չիլ և փոքուչ:

կենի,
կնետի շողը
պատվանդանին:

Կարծես թե՝
մոռացված
և հույսները վողբալով՝

վշտի տակ թեփված՝
անցնում են չինացիք:

Որերի ուտերին
հոսում են զիջերնեք—

խառնելով ժամերը,
թվերը շիթեկով:

Կարծես թե
զիջելի՛ւ չե
և չկան աստղեր,
այլ նեղրե՛լն են վողբում
լենինին,
չտատնեբում:
Դատն ասոնամանի՛քն է
ներբաներն ալբում,
իսկ մարդիկ
մթնեցնում են՝
իրարու սեղմելով
տեղից

չի՛ դարկում
և վո՛չ վոք
ցրտի՛ցը
ձեռքերն իրարու...

անթույլատրելի՛ յե
և անտեղի՛:
Սառնամանիքը բռնո՛ւմ է,
և քա՛չ է տալիս:

սուս
վորձում է,
կոփված էս սիրով
և արդյոք չա՞տ:
Խուժո՛ւմ է ամբոխի՛ մեջ,
խճճվո՛ւմ՝ սեղմվելիս,
մտնում
ամբոխի՛ հետ

Դահլիճը Սյունաչար :
 Աստիճաններն աճում են ,
 զառնում են խութեր :
 Բայց ահա ,
 լռում են
 շնչառություն ու յերգ :
 Քայլերն ահա՛վոր են—
 վոտերիդ դեմ—
 անդունդ :
 Քարաստիճան անդունդ անհատակ :
 Անդո՛ւնդ—
 ստրկության հարյուր սերնդի ,
 ուր դիտելին ,
 վոր տե՛ր եր
 վոսկին զընդուն :
 Անդո՛ւնդ մի
 և ալիւ—
 դադաղը և լե՛նինը :
 Իսկ հեռուն—
 կոմունայի ամբողջ հոլիզոն :
 Յե՛վ ի՞նչ կտեսնես դու :
 Ճակատն իր՝ միայն :
 Յե՛վ Նադեժդա Կոնստանտինովնան
 մշուշում ,
 այն կողմ...
 Գուցե և
 աչքերո՛վ անարցունք ,
 ավելի՛ն կտեսնես .

այդպիսի աչքերո՛վ չեր ,
 վոր նայել եմ յես :
 Որոնարհվո՛ւմ եր մետաքսը
 հոսող դրոշներին ,
 տալով
 հրաժեշտի հարդանքն իր վերջին .
 «Հրաժեշտ քեզ ընկե՛ր իմ ,
 պատվո՛վ ավարտեցիր
 Ադնիվ քո ուղին փառապանծ» :
 Սարսա՛փ ե :
 Աչքերդ փակի՛ր ,
 չտեսնես :
 Ասես թե դնում ես
 ելեկտրալարով բարակ :
 Ասես՝
 ճշմարտության հանդեպ
 հսկա և միակ
 մի բոսկե
 մնացել ես
 յերես առ յերես :

 Յերջանիկ եմ—
 ջրերը դնդացող մարչի
 քաշում են
 մարմինն իմ թեթև :
 Գիտե՛մ յես՝
 իմ մեջն ե

Հենց այդ րոպեն .

ընդմիջտ նա

իմ մեջն ե այսուհետե :

Յերջանիկ եմ—

վոր յես

մա'սն եմ այս ուժի ,

վոր ընդհանուր ե—

մինչև' իսկ

արցո'ւնքն աչքներիս :

Անհնարին եր ճաշակել

ալելի սլարդ ,

ուժեղին

դասակարդ անվանվող այդ

զգացումը մեծ :

Խոնարհվեցին

կրկին

թւերը դրոշակների ,

վոր վաղը

սլայքարի բարձրանան կրկին ,

«Ինքնե'րս , սիրելիս , ինքնե'րս

փակեցինք

աչքերդ արծվային» :

Զգուշությամբ՝

միայն թե ցած չընկնեյին ,

ուսն ուսին հսկած ,

սևավորված դրոշով

և կոպերով կարմրոտ ,

վերջին հրաժեշտ տալու

Մեծ Իւլիէին ,

դնում

և դանդաղում եյին

Մալգոլէյի մոտ :

Հանդիսածե'ս են կատարում ահա :

Խոսում են ճառեր :

Խոսում են— և լաւ :

Ալա'դ միայն :

Կա'րճ և ժամկետը րոպեյի .

Բի'թե

ամբողջը

կընդդրկե'ս դու , հոգտո'ր

սերելի :

Բարձրանո'ւմ են ,

դեպի վե'ր են նայում

զգուշ

այն սև ,

ձյունածածկ այն շրջանակին .

Սլաքները Սպասակու ժամացույցի

վերջին քառորդն են թռչում ,

ցատկում կատաղի :

Քարացե'ք ,

րոպե' մի

դուք այդ լուրից :

Կա'նդ առեք

չարժո'ւմ

և կյա'նք :

Դո'ւրճ բարձրացնողներ ,

սառե՛ք ձեր տեղում :
 Յերկի՛ր ,
 պապանձվի՛ր ,
 պառկի՛ր և մնա՛ :
 Լուսթյո՛ւն :
 Այլարտվա՛ծ ե ուղին մեծագոյն :
 Թնդանոթներն են վորոտում
 գուցե հազարավոր—
 և այդ վորոտումունքը
 Թվո՛ւմ ե Թույլ
 քան զնգոցը գրոշի
 աղքատիկ մի գրականում :
 Յավելո՛ւ հափ բացելով
 հայացքս իղճուկ՝
 համարյա ցրտահար՝
 կանգնել եմ անշունչ :
 Յեղնում ե
 հանդե՛ս իմ
 դրոշների ճառագով
 յերկրագունդը
 մթին
 ու անշարժ :
 Յերկրագնդի վրա
 դրած ե դադադ
 համր ու անշարժ :
 Դադադի՛ մոտ
 մե՛նք—
 ներկայացուցի՛չ մարդկանց ,

վոր դորժ ու պոեմով ,
 մրրիկով ապստամբ ,
 լողմացներով յինք այն ,
 ինչ այսոր տեսանք :

Բայց ահա ,
 հեռվում ,
 կարմիր դրոշների՛ց ,
 այնտե՛ղ ,
 սառնամանիքի՛ն
 և վո՛ղջ պահակախմբին մեր
 լուած
 կանչում ե մի ձայն .
 «Քայլերո՛վ , առա՛ջ» :
 Բայց այդ հրամանը
 պե՛տք չե նույնիսկ .
 դանդաղ ,
 հալասար ,
 և չնչելով հաստատ ,
 դժվարությա՛մբ
 մարմիններս պոկելով տեղից ,
 մխո՛ւմ ենք
 քայլե՛րս
 հրապարակիցը
 ցած :
 Ամե՛ն մի դրոշակը

ամուլ ձեռքերումը
 Կրկին
 Գլուխները վրայով
 Վերև՝ և միտվում :
 Հեղե՛ղը գոլիտունի
 ուժը չըջանածիր
 ծավալվում ,
 Շավալվում ,
 տարածվում և
 աշխարհի մտքում :
 Ընդհանուր և միաբլ—
 ողակված ի մի—
 բանվորի ,
 դարձապես
 և գինվոր ուղմիկի .
 — Ծա՛նր կլինի—
 հանրապետութ՜յան համար—
 առանց լենինի՛ :
 Փոխարինե՛լ և պետք—
 բայց ումո՞վ ,
 Ինչպե՞ս :
 Բավական և
 պատկենք
 փայտը լուտ տեղում .
 — Հե՛յ , բնկե՛ր քարտուղար ,
 ա՛ռ քեզ ,
 Ինդրո՛ւմ ենք
 ահա՛ ,

Կրկին մեղ
 Երկայե բջիջում—
 միանգամի՛ց ,
 Կոլեկտի՛վ
 դործարանը համա՛յն . . .
 Ու նայում են բուրժու՜յները—
 աչքերն են չռում .
 Դողում են
 գոլիտունիցը ամուլ վտարների :
 Դադարձից՝
 չո՛րս հարյուր հազար տաճարյուն
 Կուսակցական
 առաջին պսակն եր
 լենինի՛ն :
 — Ընկե՛ր քարտուղար ,
 Կրկին ա՛ռ . . .
 Ասում են—
 փոխարինե՛նք . . .
 Պետք է հո .
 յես ծե՛ր եմ—
 ուրեմն թոռնիկըս տա՛ր ,
 Կահա՛նջ և դնում—
 մտցուր կոմսոմոլ :
 Յենթա՛յե՛ք նավատորմ
 Խարխալե՛րդ վե՛ր ,
 Ժամանա՛կն է
 ծո՛վ մտնեն
 ստորջրյա խլուրդնե՛ր :

«Մովերո՞վ

ծովերո՞վ,

ա՛յ յժմ այստեղ,

վազն այնտեղ»:

Բարձրացիր դու Արև:

Կլինես դու զիս:

Շուտով,

հարթեցե՛ք դուք

սուգը

շուրթներիդ:

Մեծերի շարքերում

մանուկների իսկ մտան.

Տրա-տա-տա, տրա-տա-տա

տրա-տա-տա:

«Մեկ-յերկու-յերե՛ք

Պի՛ոներ ենք մենք,

Ձե՛նք վախենում մենք Փաշխատից

սվինով կգրոհենք»:

Յեվրոպան

բռունցքն իր

ցցել է իդուր

կծածկենք վորոտով:

Չհանդգնե՛ք:

Հե՛յ դո՛ւք:

Դարձավ մի հզոր

Կազմակերպի՛չ-կոմունիստ

ի՛նքը—

Իլլիչի մա՛հը նույնիսկ:

Արդեն

ծխեկույզների ահուկի անտառից

ձեռքեր միլիոնների

խմբելով,

վորսկես ձող՝

կարմիր դրոշակի՛ պես,

Հրապարակը Կարմիր

դեպի վե՛ր է խոյանում

ահեղ մի թռչնու՛մ:

Յե՛վ այդ դրոշակիցը,

ամե՛ն մի ծալքից,

կենդանի լե՛նինն է կանչում կրկին.

— Պրոլետարներ՛ք,

շարվե՛ք

վերջի՛ն մի մարտի:

Ստրուկների

շտկեցե՛ք ձեր

ծնկներն ու մեջքեր:

Բանա՛կ պրոլետար

յեկի՛ր դու շարք-շարք:

Կեցցե՛ հեղափոխութ՛յունը—

բերկրավի՛ց ու

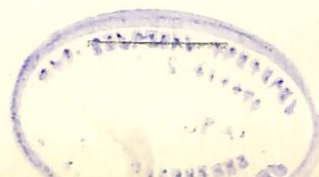
արա՛դ:

Պատմութ՛յան բոլո՛ր իսկ

պատերազմների՛ց

Դա միա՛կ մեծագույն

պատերազմը կլինի:

Պատ-խմբագիր՝
Հ. Գրիգորյան
Տեխ-խմբագիր՝
Ստ. Ալթոնյան
Սրբագրիչներ՝
Հ. Մանուկյան
Վ. Ավագյան

Գլավիտի լիազոր՝ Զ-1040 Հրատ. 5134
Գառվեր 60 Տիրաժ 4000

Հանձնված և արտադրության 14|1 1940 թ.
Ստորագրված և տպագրութ. 20|1 1940 թ.

Պետհրատի և տպարան. Յերևան, Լենինի թ5

2

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0319801

12051.